

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
PEDAGOĢIJAS, PSIHOLOĢIJAS UN MĀKSLAS FAKULTĀTES
PIEAUGUŠO PEDAGOĢISKĀS IZGLĪTĪBAS CENTRS

**PIEDERĪBAS IZJŪTAS NOVADAM VEICINĀŠANA
SĀKUMSKOLAS (1.-3.KLASE) PEDAGOĢISKAJĀ PROCESĀ**

DIPLOMDARBS

Autors: **Inese Strauta**

Stud. apl. nr.: vēst040071

Darba vadītājs: asoc. profesore Dr. paed. Baiba Kalķe

RĪGA 2015

Saturs

ANOTĀCIJA.....	3
ANNOTATION.....	4
IEVADS	5
1. PIEDERĪBAS IZJŪTAS NOVADAM VEICINĀŠANA SĀKUMSKOLAS PEDAGOĢISKAJĀ PROCESĀ TEORĒTISKĀ ANALĪZE	7
1.1 Piederības izjūtas raksturojums	7
1.2 Jaunākā skolas vecumposma raksturojums.....	9
2. IZMANTOJAMĀS METODES UN PAŅĒMIENI PIEDERĪBAS IZJŪTAS VEICINĀŠANĀ PEDAGOĢISKAJĀ PROCESĀ.....	16
3. PIEDERĪBAS IZJŪTAS TALSU NOVADAM VEICINĀŠANAS IESPĒJU IZPĒTE UN ANALĪZE SĀKUMSKOLAS PEDAGOĢISKAJĀ PROCESĀ.....	23
3.1 Talsu 2. vidusskolas 1. – 3. klašu skolēnu vecāku viedokļa izpēte un analīze	24
3.2 Talsu 2. vidusskolas 1. – 3. klašu skolēnu aptaujas anketu un interviju analīze	30
3.3 Intervijas ar Talsu 2. vidusskolas pedagogu	35
NOBEIGUMS	37
LITERATŪRAS AVOTU SARAKSTS	39
Pielikumi.....	42
1. pielikums Aptaujas anketa vecākiem	42
2. pielikums Intervijas jautājumi klases audzinātājam	44
3. pielikums Intervija ar Talsu 2. vidusskolas 1.–3. klases skolēniem	45
4. pielikums Anketa	46
5. pielikums Talsu novada apraksts	48
6. pielikums Palīgmateriāls audzināšanas un matemātikas stundā	51
7. pielikums Anketas jautājumi erudīcijas konkursam “Mans novads un Latvija”	52

ANOTĀCIJA

Darba nosaukums „Piederības izjūtas novadam veicināšana sākumskolas (1.-3. klase) pedagoģiskajā procesā”.

Darbs sastāv no ievada, 3 nodaļām, apakšnodaļām, nobeiguma, izmantotās literatūras saraksta, kā arī pielikumiem. Darbā apskatīta un pētīta problēma, kas raksturīga un aktuāla tieši Latvijas reģionu mazajās skolās – piederības izjūtas pilsētai un novadam veicināšana sākumskolas vecuma bērniem.

Diplomdarba mērķis ir izzināt piederības izjūtas novadam veicināšanas iespējas sākumskolā pedagoģiskajā procesā un izstrādāt priekšlikumus sākumskolas pedagogiem.

Darba autore teorētiski analizējusi piederības izjūtas būtību, to veidojošos un ietekmējošos faktorus un pedagoģiskās metodes piederības izjūtas veicināšanai jaunākajā sākumskolas vecumposmā. Autore veikusi empīrisku pētījumu par sākumskolas skolēnu piederības izjūtas veicināšanas iespējām pedagoģiskajā procesā Talsu 2. vidusskolā, organizējot aptauju gan ar 1.-3. sākumskolas klašu skolēniem, gan viņu vecākiem, kā arī intervējusi Talsu 2. vidusskolas sākumskolas klases audzinātāju.

Autore darba nobeigumā izstrādājusi priekšlikumus skolas pedagogiem skolēnu piederības izjūtas Talsu novadam veicināšanā.

Atslēgvārdi – piederības izjūta, identitāte, pedagoģiskais process, vecumposma īpatnības.

ANNOTATION

The theme of the present bachelor paper is „Building a sense of belonging to one particular district within the teaching process in the primary school”.

The paper consists of introduction, three chapters, conclusion, content of literature and appendix. The main problem which has been studied and explored in the present paper is topical in schools of small towns.

The goal of the present paper is to find out possibilities how to achieve the sense of belonging to the district, and how to involve it in the teaching process in the primary school.

The author has theoretically analysed the sense of belonging and the teaching process which reveals the sense of belonging in the primary school. The author has done an empirical research about the possibilities how to promote the sense of belonging in the teaching process in the primary school of Talsu Second Secondary School. Author has organised a survey among the pupils and among their parents, as well she has interviewed the teacher of the primary school.

In the conclusion the author has developed some proposals for teachers how to improve the sense of belonging to the district Talsi.

Key words- sense of belonging, identity, teaching process, specialities of age range.

IEVADS

Mūsdienu globalizācijas laikmetā bieži sekundārā lomā paliek cilvēka piederības izjūtas un identitātes vērtības. Cilvēks ir sociāla būtne, un viņam ir nepieciešams izjust to, ka viņš pieder noteiktai sabiedrības daļai, ka viņam ir sava vieta noteiktās sociālās grupās, kurām viņa dzīvē ir liela nozīme un kurās viņš cenšas iekļauties (J. Maļicka, 2004., 23.lpp)

Lai cilvēks varētu harmoniski dzīvot konkrētā kultūrvidē, svarīga ir viņa izglītība, kurā notiek kultūrvērtību apgūšana, pārmantošana, sistematizēta zināšanu un prasmju ieguve, personības īpašību, attieksmju un vērtību veidošanās. Izglītība ir gan process, gan rezultāts. Tā ir izcila vērtība, kas tiek iegūta mērķtiecīgā darbā. Izglītība ir tā cilvēka darbības joma, kas būtiski ietekmē viņa dzīves kvalitāti mūža garumā. (Z. Anspoka, 2007., 5.lpp)

Būtiska loma piederības izjūtas veicināšanai novadam ir ne tikai pedagoģiskajam procesam skolā, bet arī ģimenei un audzināšanai tajā. Svarīgi, kādas vērtības bērnam tiek ieaudzinātas un kā tiek veidota apziņa par piederību dzimtajai vietai. Vēlāk, bērnam nonākot skolas vidē, šo jomu turpina skola un skolotājs.

Audzināšana ir kultūras balsts. Kultūra ir skaistā, daiļā, labā, cilvēcīgā kopšana un sakārtošana caur audzināšanu. Kultūras vērtības spēj izkopt, sakārtot un radīt tikai progresīvi audzināts brīvs cilvēks. Audzināšanas viena no galvenajām funkcijām – ievirzīt cilvēku kultūras vērtībās. (A. Špona, 2006., 5.lpp)

Skolotājam, kā arī skolai kopumā ir īpaša vieta bērna personības veidošanā. Skolotājam viens no galvenajiem uzdevumiem ir veicināt skolēna izaugsmi, apzinoties piederības izjūtu konkrētai vietai – novadam, sekmēt interesi par apkārt notiekošo, palīdzēt attīstīties kā intelektuālam indivīdam. Skolotājam jāspēj atrast savā pedagoģiskajā darbībā veidus kā skolēniem veicināt piederības izjūtu savai dzimtajai vietai, uzsvērt nepieciešamību zināt un lepoties ar sava novada vēsturi un attīstīt patriotisma jūtas. Būtiski skolēna personības pilnveidošanā ir pievērst uzmanību pilsonisko un patriotisko vērtību izkopšanai, atbildībai par savu rīcību, pozitīva adekvāta paštēla un pašnovērtējuma veidošanai.

Balstoties uz Ļ. Vigotska saistības teoriju un A. Maslova vajadzību hierarhiju teoriju, var secināt, ka A. Maslova piramīdā norādītās vajadzības, tai skaitā, piederības vajadzības, ir nozīmīgas bērna personības attīstībā. Skolēna personības veidošanos lielā mērā ietekmē skola, tā ir viena no mikrovidēm, kurā viņš darbojas, atrodas saskarsmē ar vienaudžiem un skolotājiem (L. Žukovs, 1997., 179.lpp). Ņemot vērā to, ka sākumskolas vecuma bērni lielu daļu laika pavada skolā, autore uzskata, ka skolai ir jāveicina savā pedagoģiskajā procesā skolēna piederības izjūta pilsētai un novadam.

Pamatojoties uz E. Ēriksona, J. Maļickas, M. Dirbas, A. Maslova, L. Žukova u.c. autoru atziņām, diplomdarbā tiks analizēta piederības izjūta, tās būtība. Jaunākās skolas bērnu vecumposma raksturojums veidots analizējot galvenokārt G. Svences, A. Šponas, L. Žukova, E. Ēriksona u.c. autoru atziņas.

Diplomdarba temats tika izvēlēts, lai galvenokārt saprastu kā pedagoģiskais process veicina sākumskolas bērniem izpratni par viņu piederības izjūtu novadam un kā tas sasaistās ar mācību procesu. Protams, lai pilnvērtīgāk veiktu izpēti, ir jāapskata arī teorētiskās nostādnes par sākumskolas bērnu vecumposmu.

Mērķis: Izzināt piederības izjūtas Talsu novadam veicināšanas iespējas pedagoģiskajā procesā sākumskolā un izstrādāt priekšlikumus sākumskolas pedagogiem.

Uzdevumi:

1. Teorētiski analizēt piederības izjūtas būtību, to veidojošos un ietekmējošos faktorus jaunākajā sākumskolas vecumposmā.
2. Raksturot piederības veicināšanas iespējas sākumskolas pedagoģiskajā procesā.
3. Raksturot būtiskākos Talsu pilsētas un novada kultūrvēsturiskos aspektus
4. Veikt empīrisku pētījumu par sākumskolas skolēnu piederības izjūtas veicināšanas iespējām pedagoģiskajā procesā Talsu 2. vidusskolā.
5. Izstrādāt priekšlikumus skolas pedagogiem skolēnu piederības izjūtas Talsu novadam veicināšanā.

Pētnieciskās metodes:

1. Literatūras analīze.
2. Dokumentu analīze.
3. Anketēšana.
4. Intervēšana.
5. Pedagoģiskais novērojums.

Pētījuma jautājums: Kā veicināt piederības izjūtu novadam sākumskolā pedagoģiskajā procesā.

Pētījuma bāze: Talsu 2. vidusskola, 1.–3. klases skolēni.

Darba struktūra: Darbs sastāv no ievada, trīs nodaļām, to apakšnodaļām, nobeiguma daļas, literatūras un avotu saraksta un pielikumiem.

1. PIEDERĪBAS IZJŪTAS NOVADAM VEICINĀŠANA SĀKUMSKOLAS PEDAGOĢISKAJĀ PROCESĀ TEORĒTISKĀ ANALĪZE

1.1 Piederības izjūtas raksturojums

Analizējot piederības izjūtas būtību un to veidojošos un attīstošos faktoros, kā arī piederības izjūtas novadam un pilsētai specifiku, jāatzīmē pilsoniskās audzināšanas galveno uzdevums. V. Zelmenis skaidro, ka „Ieaudzina mīlestību pret savu tēvzemi un tautu, tās valodas un kultūras mantojumu, kā arī cieņu pret savām un līdzpilsoņu tiesībām un pienākumiem, pret viņu darbu un radītajām vērtībām”. (V. Zelmenis, 2000., 40.lpp)

Latvijas identitātes veidošanos ietekmējošie faktori ir ģimenes kultūrvidē, tuvākās apkārtnes vidē, skolas kultūrvidē un Latvijas sabiedriski politiskā un dabas vidē.

Ne tikai kultūras identitāte, bet arī pilsoniskā identitāte veidojas dialogā ar citiem.

Latvijas identitātes veidošanos var atspoguļot sekojošā secīgā struktūrā.

- Apkārtne, kontakti;
- Uztvere;
- Pārdzīvojums;
- Atmiņa;
- Domāšana, izvēle;
- Ideāli paraugi;
- Attieksmes un komunikatīvā kompetence, zināšanas, prasmes.

Ja bērna socializācijas process kopš dzimšanas norit Latvijā, Latvijas kultūrvidē nosaka viņa vērtības. Pieņemot Latvijas sabiedrībā atzītās vērtības un attieksmes, apzinot Latvijas vēsturi un kultūru, pamazām veidojas apziņa un izjūta par piederību Latvijas nācijai. (M. Dirba, 2003., 4.lpp)

Piederības izjūtas veicināšanai nav nepieciešams atsevišķs mācību priekšmets. Latvijas un Eiropas kultūras un vēstures kopsakarības, mijkultūru saskarsmes, prasmes un cilvēktiesības skolēni apgūst pakāpeniski, un vienas un tās pašas tēmas vijas cauri dažādiem mācību priekšmetiem. Lielākā daļa skolotāju iedziļinās tikai sava mācību priekšmeta saturā, neapspriežoties ar citu mācību priekšmetu pedagogiem, kuri risina tās pašas tēmas savās mācību stundās. (M. Dirba, 2003., 97.lpp)

Cilvēks ir sociāla būtne, un viņam ir nepieciešams izjust to, ka viņš pieder pie noteiktas sabiedrības daļas, ka viņam ir sava vieta noteiktās sociālās grupās, kurām viņa dzīvē

ir liela nozīme un kurās viņš cenšas iekļauties. (Maļicka, 2004., 23.lpp) Pēc autores domām bērnam ir būtiski apzināties savu piederību, jo tā viņš var īstenot savas spējas, piepildīt savas personības potenciālu un dzīves jēgu. Jo vairāk būs attīstīta piederības izjūta novadam, jo lielāka būs bērna vēlme izzināt un lepoties ar savu novadu, tā vēsturi, dabu, ievērojamiem cilvēkiem, kas savukārt tālāk attīstīs viņa patriotisma jūtas. Bērns sāk apzināties sava novada kultūrvēsturisko nozīmes vērtību.

Izpratne par piederību konkrētai kultūrvidei un tās tradicionālajām vērtībām bērnam veidojas jau agrā bērnībā. Bērns mācās izprast, kas viņš ir, no kurienes nāk, savu dzīves jēgu, vērtības un kāda ir viņa dzīves kvalitāte. Lai atklātu savas personības potenciālu, bērna iegūtā pieredze palīdz iekļauties kultūrvīdē un ar to identificēties (Rancāne, A., Siliņa – Jaskukēviča, G., Briška, 2013).

Bērna piederības izjūta novadam, tā kultūrai ir saistīta ar sistemātiskām zināšanām, attieksmi un prasmēm, kas ļauj skolēnam to apzināties un izteikt. Šīs zināšanas sākotnēji bērns gūst ģimenē. Tieši ģimenei bērna agrīnas piederības izjūtas veicināšanā ir vissvarīgākā loma. Bērnam ir iedzimta vajadzība izzināt pasauli.

Piederības izjūta jēdzienu ieviesa psihologs Alfrēds Adlers. Viņš savos darbos raksta par kopības izjūtu, kas indivīdu saista ar citiem, un ka dzīvē nav citu vērtību, kā tikai tās, kas apstiprinātas kopības izjūtā. Kopības izjūta rodas tāpēc, ka cilvēks jūtas piederīgs vispārībai. Taču šo piederību var iegūt tikai kopīgā spēlē, darbā, dzīvē, kļūstot citiem nepieciešams, tā ilgstoši radot reālu vērtību izjūtu. (J. Maļicka, 2004., 23.lpp)

Adlera sekotājs M. Balsons (1995) savā darbā sniedz šādu piederības izjūtas apzīmējumu, ka tā ir cilvēka izjūta būt daļai no kaut kā, būt kāda veselumā integrētam elementam, būt pieņemtam savā ģimenē, skolā un sabiedrībā.

Piederības vajadzības izpaužas cilvēka tieksmē būt piederīgam kādai grupai, sazināties un draudzēties ar citiem cilvēkiem.

Apmierinot vajadzību pēc piederības, skolēns var:

- īstenot savas spējas
- piepildīt savas personības potenciālu
- apmierināt savas vajadzības pēc jaunrades un dzīves jēgas. (J. Maļicka, 2004., 24. lpp)

Neapmierinātās vajadzības ir paši spēcīgākie cilvēka uzvedības motīvi. Attiecībā uz grupu cilvēks cer, ka tā dos iespēju viņam apmierināt viņa neapmierinātās vajadzības, un tāpēc viņš iegulda grupas darbā pūles, zināšanas, laiku, gribasspēku un emocijas.

Vispēcīgākais motīvs ir piederības motīvs, kas atspoguļo pakāpi, līdz kādai skolēni grib un jūt nepieciešamību būt draudzīgās attiecībās ar citiem cilvēkiem. (J. Maļicka, 2004., 25.lpp)

A.Lanka (2004) atzīst, ka nepieciešamība pēc piederības motivē skolēnus, un tieši tas var mudināt bērnus apmeklēt skolu, kaut arī viņi nespēj gūt izcilus panākumus mācībās, un skolēni gūst panākumus tieši tajās stundās, kur skolotājs ir laipns un draudzīgs.

Vērtējot bērna uzvedību, jāņem vērā, ka bērni izvēlas noteiktu uzvedību noteiktā situācijā un katra uzvedība ir vērsta uz vienu mērķi. Balstoties uz šo principu, var izdalīt trīs piederības izjūtas sastāvdaļas.

- Intelektuālā piederība;
- Komunikatīvā piederība;
- Sava ieguldījuma izjušana.

Labs intelektuālās piederības līmenis nozīmē, ka skolēns ir spējīgs kaut ko iemācīties, viņa zināšanas pieaug; komunikatīvā jeb saskarsmes piederība nozīmē, ka skolēns prot kontaktēties ar vienaudžiem un pieaugušajiem. J. Maļicka raksta, ka „Sava ieguldījuma izjušana” nozīmē, ka skolēns izjūt un saprot, ka viņš dara kaut ko labu, noderīgu ne tikai sev, bet arī citiem cilvēkiem. (J. Maļicka, 2004)

1.2 Jaunākā skolas vecumposma raksturojums

Ar skolas gaitu uzsākšanu, bērnam sākas jaunākais skolas vecumposms. Būtiski ir apzināties šī vecumposma (7 – 11 gadi) fiziskās, kognitīvās attīstības, emocionālās un sociālās saskarsmes un *ES* attīstības raksturīgākās īpatnības, kurām ir svarīga nozīme audzināšanas un mācību procesā. Tas arī, pēc autores domām, būtiski atsaucas uz izvēlēto pētījuma tēmu „Piederības izjūtas novadam veicināšana sākumskolas pedagoģiskajā procesā”.

Jaunākā skolas vecumposma bērnu īpatnību analīzē pētījuma autore balstās galvenokārt uz A. Ļubļinskas, G. Svences, J. Maļickas, L. Žukova, A. Šponas, Ž. Piažē u.c. atziņām un secinājumiem audzināšanas un mācību procesā. Psiholoģe G. Svence raksta, ka „sākumskolas bērnu psihiskās attīstības robežas nosaka bērna individuālās attīstības līmenis un īpatnības”.(G.Svence, 1999., 101.lpp) Vecumposma īpatnības ir ļoti nozīmīgs aspekts, kas pedagogiem būtu jāizmanto pedagoģiskajā darbībā, veicinot bērniem piederības izjūtu.

Kā raksta psiholoģe J. Maļicka: „Mācību sākums ir krīzes moments bērna dzīvē un viņa personības veidošanas procesā. Iesaistīšanās skolā maina visas bērna dzīves nostādnes, ievieš viņu jaunā attiecību sistēmā, veido darbību, kas piepilda viņa dzīvi, izvirza bērnam

jaunas prasības.” (J. Maļicka, 2004., 17.lpp) Bērnu attīstība ir ļoti strauja šajā vecumposmā, tāpēc var balstīties tikai uz vispārīgām tendencēm:

- Bērna fiziskās attīstības īpatnības;
- Kognitīvās attīstības īpatnības:
 - Iztēle
 - Uzmanība
 - Atmiņa
 - Domāšana
 - Runa
- Bērna sociālā attīstības īpatnības;
- Bērna ES koncepcijas attīstības īpatnības;

Sīkāk šīs attīstības īpatnības autore iztirzās nodaļas turpinājumā.

Sākumskolas bērnu psihiskās attīstības robežas nosaka bērna individuālās attīstības līmenis un īpatnības. Iestājoties skolā, bērni un skolotāji var sastapties ar vairākām problēmām: bērniem ir atšķirīgas gatavības pakāpes skolai, nesagatavotība jaunajai psiholoģiskajai lomai, atšķirīga motivācija iet skolā, dažāds prasmju un iemaņu, kā arī dotību līmenis. Vieniem mācīties ir viegli, citiem - grūti, vieniem ir garlaicīgi, citiem - interesanti. Mācību darbības aizvieto rotaļas un spēles, saskarsmē par galveno autoritāti kļūst skolotāji, šī perioda beigās - vienaudži. Sākumskolā bērnam izveidojas pašvērtējums.

Bērna fiziskā attīstība. Sākumskolas vecumā vērojama bērnu strauja fiziskā attīstība. Izteikti paaugstināta ir kustību aktivitāte, kas bērniem sagādā grūtības ilgstoši nosēdēt mierīgi vai ilgāk darīt vienu darbu. Tāpat vērojama pazīme, ka labāk ir attīsti lielie muskuļi nekā sīkā muskulatūra. Tas var sekmēt ātrāku nogurumu bērnos, piemēram, ilgstošāka rakstīšana vai lielāka precīza piepūle pirkstu kustībās. (G. Svence, 1999., 101., 102 lpp). Svarīgi būtu pedagogam veidot tādu mācību procesu, kurā bērnam būtu dažādi darbošanās veidi, kuri nepārtraukti mainās, neveidojot nogurumu. Tāpat būtiski nostiprinās bērna skelets, redze un koordinācija. (L. Žukovs, 1997., 26.lpp)

Bērna kognitīvā attīstība. Kā raksta A. Ļubļinska, G.Svence un citi psihologi, tad sākumskolas vecumposmā notiek bērnu izziņas procesu pārkārtošanās no netīšajiem uz tīšajiem. Bērniem nostiprinās atmiņas, uzmanības, uztveres, iztēles, domāšanas un runas procesi.

Iztēlē. No izziņas procesiem visvairāk dominē iztēle un tā ir viena no svarīgākajiem psihiskajiem izziņas procesiem. Lai gan dominējošā ir reproduktīvā iztēle, vērojama arī radošā iztēle, kuras procesā bērns spēj izdomāt jaunus un oriģinālus tēlus. Viss, ko bērni spēj iztēloties, kļūst reālāks. Pēc autores domām, veicinot bērnos piederības izjūtu novadam, ļoti

būtiski pedagoģiskajā procesā pedagogam izmantot radošu pieeju, veidojot mācību uzdevumus, jo šajā vecumposmā bērnam ir radoša rakstura iztēle. Bērniem vajadzētu mācīt iegaumēt arvien vairāk, izmantojot loģiku un asociācijas. Bērns spēs apgūt informāciju tikai tad, ja viņam aktīvi darbosies iztēle un tā sākumskolas vecuma periodā veidojas mācīšanās gaitā to prasību ietekmē, kuras izvirza mācību darbs. Svarīgi ir bērna tiešie iespaidi – muzeju un izstāžu apmeklēšana, kinofilmu skatīšanās, mācību ekskursijas, pārgājieni u.c.(V.Kruteckis, 1978., 59.lpp)

Psihologe G. Svence skaidro, ka „no dabiskās spontanitātes izziņas procesi pamazām piemērojas sociālajām ievirzēm, normām tradīcijām un etaloniem”. (G. Svence, 1999., 104.lpp.). Šajā vecumā to pamatā panāk dažādos veidos ar mācību darbībām, spēlēm, rotaļām, saskarsmi un sporta nodarbībām. No iepriekš minētajām atziņām var secināt, ka gan mācību, gan pedagoģiskajā procesā pedagogs, izmantojot izziņas procesu attīstības īpatnības un darbības veidus, var ļoti sekmīgi veicināt interesi, piemēram, lasīt teikas par savu novadu, izdomāt mīklas, nelielus stāstus, veidot dažādus konkursus un viktorīnas u.c.

Uzmanība. Svarīgi šajā vecumposmā pievērst uzmanību skolēna uzmanības attīstīšanai. Vecumposmam raksturīga ir neliela uzmanības noturība. Ilgstoši ir grūti koncentrēt savu uzmanību kādam noteiktam uzdevumam, tāpēc bieži tiek pieļautas kļūdas vai uzdevums netiek pilnvērtīgi pabeigts. Pamazām uzmanība no netīšas kļūst par tīšu. G. Svence skaidro, ka „ir jāiedarbojas ar īpašiem līdzekļiem, lai piesaistītu un uzturētu bērna uzmanību.” (G.Svence, 1999., 105.lpp) Veicinot piederības izjūtu skolēnos, pedagogam būtiski ir pārdomāt darbības un uzdevumus, paskaidrojumiem ir jābūt precīziem un saprotamiem, jāstrādā galvenokārt ar radošu pieeju, kas noturētu bērna uzmanību un veicinātu interesi, kā arī aizrautību. Sākumskolas vecuma posmā ir vērojams vislielākais uzmanības pārslēgšanās koeficients, salīdzinot ar pārējiem skolas gadiem. (A. Ļubļinska, 1979., 178.lpp).

Atmiņa. No visiem izziņas procesiem tieši atmiņa ir visnozīmīgākā un svarīgākā. Galvenokārt no 6 līdz 14 gadiem veidojas mehāniskā atmiņa. Skolēniem labāka iegaumēšana notiek, ja vairākas reizes atkārto iegaumējamo informāciju. Būtiski ir īpaši vingrinājumi, kuri sekmē loģiskās atmiņas izmantošanu. (G.Svence, 1999., 105.lpp) Loģisko atmiņu vajag īpaši trenēt, lai skolēnus rosinātu domāt, jo atmiņa ir cieši saistīta ar domāšanu. Šeit varētu minēt piemēru, ka bērni mācību procesā apgūst dažādu novadam zīmīgu autoru dzejoļus un stāstus.

Domāšana. Jaunākajam skolas vecumposmam raksturīga ir strauja prāta un intelekta attīstība. Bērni pāriet no uzskatāmi konkrētās domāšanas uz abstrakti loģisko domāšanu – parādās spējas salīdzināt līdzīgos un atšķirīgos objektus un to pazīmes. Sākumskolā neatņemama sastāvdaļa ir uzskates materiāliem, ko pedagogs izmanto gan mācību, gan pedagoģiskajā procesā. Tā ļauj bērniem izprast un apzināties lietu būtību. Psihologs Ž. Piažē

skaidro, ka skolēns spēj izprast lietu būtību, tās redzot, aptaustot, dzirdot, saožot, pagaršojot un pateicoties abstraktās domāšanas attīstībai, to spēj arī izdarīt abstrakti prātā. (Ž.Piažē, 2002). Balstoties uz pētījuma tēmu, autore uzskata, ka liela nozīme mācību procesā ir attēliem, bildēm, reprodukcijām u.c., piemēram, ievērojamākas vietas novadā. Būtiski ir attīstīt radošo domāšanu. Tās pamatā ir iztēle, asociāciju veidošanās, fantāziju un sapņu mijsakarības. (G.Svence, 1999., 106.lpp)

Runa. Viena no cilvēka intelekta pazīmēm ir runa. Jaunākajā skolas vecumā būtiski palielinās bērna vārdu krājums. Šī vecuma bērniem vairāk patīk runāt nekā rakstīt. Pieaugušajiem vajadzētu maksimāli daudz sarunāties ar bērniem, jo šajā vecumā bērni ir ļoti atvērti, empātiski un sensitīvi pret morāli un ētiskiem jautājumiem. Skolotājam vajadzētu veidot tādas situācijas, kuras mācītu skolēniem attīstīt prasmi klausīties un runāt, lai citi saprastu teikto.

Šajā vecumposmā bērni apgūst daudz un dažādus jaunus vārdus, tai skaitā arī nevēlamus – žargonus, necenzētus vārdus. Viņiem patīk ar vārdiem eksperimentēt, pārveidojot pat to formas. Ņemot vērā šo īpatnību, veicinot skolēnos piederības izjūtu, skolotājam ir iespēja papildināt bērnu vārdu krājumu, kas nenoliedzami veicinās lingvistisku domāšanu. Bērns spēs pastāstīt par savu novadu, tās kultūru, pilsētu, izcelsmi, izmantojot bagātīgu vārdu krājumu, un tas veicinās pareizas runas nostiprināšanos.

Bērna sociālā attīstība. Analizējot G. Svences un A. Šponas atziņas, var secināt, ka sociālā attīstība būtiski saistāma ar saskarsmi. Šajā periodā par galveno autoritāti skolēnam kļūst skolotājs, savukārt sākumskolas perioda nobeigumā, lielāka nozīme pieaug vienaudžiem. Sociālā attīstība ir svarīga, jo bērns meklē savu vietu grupā – notiek savas identitātes meklēšana. Gan mācību procesā, gan pedagoģiskajā procesā skolā, būtiska nozīme ir lietišķai saskarsmei. Pirmajās divās klasēs bērnam kā autoritāte saskarsmē ir skolotājs, savukārt 3. un 4. klasē pakāpeniski pieaug vienaudžu nozīme. Tāpēc bērniem sāk izjust vajadzību pēc draugiem, atrasties draugu grupās. Šajā posmā sāk veidoties zēnu un meiteņu grupas, kā arī līderu un atstumto pozīcijas. Raksturīga ir lielīšanās un savstarpējā sacenšanās. Tas būtiski jāņem pedagogam vērā, plānojot dažādas didaktiskās spēles, rotaļas un citas aktivitātes, lai skolēnam neveidotos zems pašvērtējums, neraisītu agresivitāti un nesekmētos līderi un zaudētāji.

Īpaši nozīmīgs ir skolotāja dotais vērtējums bērna pašvērtējuma un motivācijas attīstībā. Skolotāja dotajiem vērtējumiem ir liela nozīme bērna pašvērtējuma izveidē. (G.Svence, 1999., 109., 110.lpp)

Sociālo attiecību jomā attīstība virzās no egocentriskas domāšanas uz tādu, kur sāk dominēt garīgās spējas saprast citu viedokļus un uzskatus, sāk attīstīties komplicētākas cēloņu un seku izvērtēšanas spējas. (Volša, 2002., 14.lpp)

Veidojot bērna piederības izjūtu savam novadam, būtiska nozīme ir ņemt vērā visas šim vecumposmam raksturīgākās īpatnības – fizioloģiskās, psiholoģiskās un sociālās. Šajā vecumā bērni ir elastīgi un mācīties gribīgi, tādēļ skolotājam, organizējot gan pedagoģisko, gan mācību procesu, svarīgi atcerēties, ka vērtības un informācija, ko bērns saņem, veidos tālāk skolēna personību, identitātes un piederības izjūtu.

Bērna ES koncepcijas attīstība. Es koncepcija sākumskolas periodā iegūst sociālu nozīmi. Psihologe G. Svence raksta, ka „sākumskolā pašvērtējums izveidojas pamatos. Pašvērtējums nozīmē to cilvēka rakstura, īpatnību izpratni, kuras cilvēks atzīst par savējām.” (G.Svence, 1999., 110.lpp)

Psiholoģijā izšķir divus jēdzienus – pašvērtējums un „Es koncepcija”.

Personības tapšanu tiešā mērā ietekmē pašvērtējums, kurš ir paaugstināts sākumskolas vecumposma bērniem. Pašvērtējums ir personisks un subjektīvs cilvēka psihiķes veidojums, kurš lielā mērā ataino indivīda apzinātu priekšstatu sistēmu par sevi. Pamatojoties uz šo sistēmu, veidojas visas attieksmes – gan par apkārtējo vidi un citiem cilvēkiem, gan par sevi pašu. (18,1998., 27.lpp)

Lielā mērā bērna pašvērtējumu ietekmē vide, kurā bērns aug un tuvinieku tiešā attieksme. Ar laiku šajā procesā būtiski palielinās skolotāju, vienaudžu un sociālās vides nozīme, taču ģimene, neatkarīgi no vecumposma, paliek lielais pamats, lai izveidotos par sevi pārliecināta personība.

Psihologe G. Svence raksta, ka sākumskolā bērnu pašvērtējumā vairs nedominē tikai ārējās kvalitātes, bērni sāk izmantot arī psiholoģiskus terminus, lai raksturotu sevi, diferencē fizisko raksturojumu no garīgā, iemācās raksturot savas rīcības motivāciju. (G.Svence, 1999., 110.lpp)

Psiholoģijā bērna emocionālā attīstība ir cieši saistīta ar pašvērtējumu. Sākotnēji tā izpaužas skolotāja emocionālajā uztverē – skolotāja sacīto bērns uztver emocionāli. Skolotājs šajā vecumposmā bērnam ir kā autoritāte. Skolēni skolotājas teikto uztver bez iebildumiem, viņi mēdz atdarināt skolotāju. Skolotājam jaunākās skolas vecuma bērnos viegli veidot nozīmīgus paradumus – strādāt, būt disciplinētiem, ievērot pieklājības normas utt. (L.Žukovs, 1997., 127.lpp) Mazliet vērojama atšķirība starp 1. un 4. klases skolotāja emocionālo tonalitāti – līdz 3. klasei bērni skolotāja teikto uztver pilnībā un to pieņem kā pašsaprotamu, bet, piemēram, 4. un 5. klasē, skolēni sāk diferencēt skolotāja teikto par sevi, nepieņem vērtējumus, kuri neatbilst skolēna pašvērtējumam. (G.Svence, 1999., 110.lpp)

Pašvērtējumam ir būtiska saistība ar paškontroles prasmju un iemaņu izveidošanos sākumskolā. Sākumskolas perioda sākumā bērns iemācās pieņemt lēmumus, savukārt šī perioda noslēgumā, viņš jau vairs nav tik impulsīvs un ir kļuvis patstāvīgāks.

Jaunākās skolas vecumposmā patstāvības vajadzība sasaistās ar sociālo kompetenci, kad bērni spēj paši izlemt un rīkoties. Par galveno psihiskās attīstības jaunveidojumu sākumskolas periodā uzskata tieši paškontroles attīstību.

Psihologs E.Ēriksons raksta, ka „es” nav nekas cits kā verbāls apliecinājums, kas palīdz indivīdam izjust, ka viņš ir apjēgsmes centrs pieredzes pasaulē, kurā viņam piemīt loģiski sakarīga identitāte, ka viņš ir pie pilna prāta un spēj izteikt, ko redz un domā. (E.H.Ēriksons, 1998., 174.lpp)

Šajā periodā ļoti nozīmīga ir jaunas sociālās pieredzes iegūšana, jo bērni iziet ārpus ierastās ģimenes ligzdas. Šā vecumposma bērniem ir raksturīga atšķirīga sagatavotība skolai, jaunas psiholoģiskās lomas uzņemšanās un atšķirīga mācīšanās motivācija. Viena daļa bērnu garīgā ziņā var būt nobrieduši skolas prasībām, taču nav vēl sasnieguši vajadzīgo psihosociālo briedumu. Pārslodze abos gadījumos var bērnam radīt stresu: bailes, nemieru, agresivitāti, miega traucējumus u.c. Lai arī katra skolēna vēlme apmeklēt skolu var būt atšķirīga un to nosaka gan personības gatavība, gan sociālie apstākļi, jaunākā skolas vecuma bērniem ir visaugstākā mācīšanās motivācija salīdzinājumā ar vēlākiem skolas gadiem.

Uzsākot skolas gaitas, sākas bērna izziņas procesu pārkārtošanās. Bērna intelektuālo un kognitīvo psihi procesus attīstība šajā vecumā ir saistīta ar galveno darbības veidu pāreju no rotaļas uz sistemātisku mācīšanos. Rotaļās un spēlēs bērns apgūst paškontroles iemaņas, kas vēlāk palīdzēs veidot attiecības un izdarīt izvēli ikdienas situācijās. Sekmīgai mācību prasību apguvei ir nepieciešams atbilstošs skolēnu prasmju un iemaņu līmenis, piemēram, neatlaidība un emocionālā līdzsvarotība, savaldība un spēja noturēt uzmanību. Kontaktējoties ar sākumskolas skolēnu, svarīgi, lai ne tikai pedagogi, bet arī vecāki pārzinātu bērna kognitīvās attīstības īpatnības un sekmētu to attīstību. Skolēnam ir nepieciešama palīdzība uzvedības pašregulācijā, gribasspēka koncentrēšanā un uzmanības noturēšanā. Sākumskolas skolēna kognitīvo attīstību raksturo uztveres, uzmanības, atmiņas, iztēles, domāšanas un runas procesu nostiprināšanās. Galvenie darbības veidi, uz ko tiek vērsta pedagoģiskā darba uzmanība, ir sadarbība, izpalīdzība, sirsnība, līdzjūtība, žēlsirdība, mācību darbība, spēles, rotaļas u.c. aktivitātes.

Sākumskolas bērna sociālo attīstību raksturo:

- nepieciešamība iegūt sev draugus;
- draudzības saišu nenoturīgums;
- atstumto un līderu problēmu pamanīšana;

- morāles un tikumisko vērtību sistēmas izveidošanās;
- nopietna pieaugušo vērtējuma uztveršana;
- pašvērtējuma veidošanās.

Bērniem sāk veidoties izpratne par savu vietu sabiedrībā un grupā. Šajā periodā centrālā persona ir skolotājs, kurš ir gan autoritāte, gan draugs. Vēlāk šo lomu nomaina vienaudži un draugi. Sākumskolā skolotājs vispirms un vienaudži nedaudz vēlāk iegūst to nozīmību, kas agrāk piederēja vecākiem, un tagad svarīgi jautājumi tiek apspriesti tieši ar viņiem. Ģimenē no bērna nereti izskan frāzes: „Mana skolotāja teica, ka tas ir tā” vai arī „Man tagad jāiet, draugi mani gaida”. Neskatoties uz to, ka notiek autoritāšu pārkārtojums, bērni vēlas būt tieši tādi, kādi ir viņu vecāki, īpaši identificējoties ar sava dzimuma vecāku. Bērni mēdz fantazēt par savu ģimeni, iztēloties, ka tā nav viņu īstā ģimene. Attiecības ar vienaudžiem bērni galvenokārt veido ar sava dzimuma pārstāvjiem, draugi nereti ir tie, ar kuriem bērns visbiežāk ir kopā. Draudzības saites šajā vecumā ir nepastāvīgas, draudzība viegli sākas un tikpat viegli arī beidzas. Aktualizējas vajadzība piederēt pie vienaudžu bara un iegūt tā acīs cieņu. Sākas sociālo lomu apgūšana vienaudžu vidū, kas var būt atšķirīga no tās lomas, ko bērns demonstrē mājās. Pieaug emocionālais jūtīgums pret sevi. Bērni sāk sacensties viens ar otru, salīdzināt un lielīties, kas var kļūt par motivāciju dažādām darbībām. Tiem bērniem, kuri netiek līdzī spējīgākajiem, pieaug iekšējais pārdzīvojums, veidojas pazemināts pašvērtējums un agresivitāte pret konkurentiem. Ieteicams ir izvairīties no publiskas bērnu savstarpējas salīdzināšanas, jo bērni ļoti nopietni uzņem pieaugušo vērtējumus. Īpaši būtiska ir skolotāja loma, kura dotajiem vērtējumiem ir liela nozīme bērna pašvērtējuma tapšanā (G.Svence, 1999.,108., 109.lpp)

2. IZMANTOJAMĀS METODEDES UN PAŅĒMIENI PIEDERĪBAS IZJŪTAS VEICINĀŠANĀ PEDAGOĢISKAJĀ PROCESĀ

Sākumskolas vecumā pārsvarā turpinās skolēnu etniskās identitātes veidošanās, tostarp arī piederības izjūta pilsētai un novadam, kas aizsākusies ģimenē. Sākumskolā skolēni apgūst latviešu tautas rotaļas, tautasdziesmas, pasakas, mīklas, latviešu rakstu zīmes. Sākumskolas vecumā bērns pasauli uztver pārsvarā emocionāli, iesaistoties rotaļā, spēlē. Tādēļ vispiemērotākais veids latviešu kultūras apguvē ir latviešu tautas pasaku, mīklu klausīšanās un stāstīšana, dejas rotaļas, teātra spēlēšana – latviešu autoru darbu uzvedumi, masku gājieni, tirdziņi (Mārtiņu tirgus), dziesmas, kā arī masku, latviešu tradicionālo ēdienu pagatavošana, telpu rotāšana, latviešu rakstu zīmju iepazīšana, darbojoties ar krāsām un otām, iesaistot visas piecas maņas - redzi, dzirdi, tausti, ožu un garšu. (Dirba, 2003)

E. Upatniece uzsver, ka bērns ar savu konkrēto domāšanas veidu (līdz 10, 11 un 12 gadiem) spēj saprast tikai to, ko reāli ir pārdzīvojis, ar savām maņām uztvēris. Pasīvi sēžot un klausoties, bieži vien skolotāja teiktais neskar ne skolēna domas, ne sirdi. (Dirba, 2003)

Katra nākamā vairākpakāpju identitātes pakāpe – etniskā, nacionālā un pārnacionālā - veidojas, balstoties uz iepriekšējo. Sākumskolas posmam un audzināšanai ģimenē ir izšķiroša loma latviskās identitātes un piederības izjūtas veicināšanā.

Piederības izjūtas veicināšanas **pedagoģiskās metodes** ir ļoti dažādas, bet pārsvarā tās ir interaktīvas. Pie tādām ir pieskaitāmas tādas metodes kā;

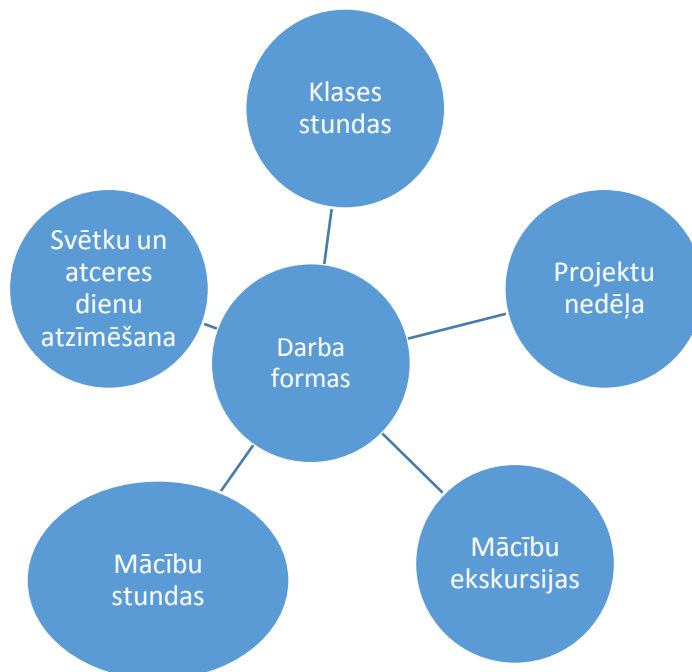
- intervijas,
- lomu spēles,
- grupu diskusijas,
- simulācijas,
- projekti,
- tuvākās apkārtnes iedzīvotāju attieksmju, vērtību, dzīves apstākļu pētniecība.

Tā ir uz pieredzi un aktīvu izpēti balstīta mācīšanās sadarbībā ar skolotājiem un vecākiem. Tomēr nav vienotas visaptverošas mācību metožu klasifikācijas, dažādi autori tās grupē atšķirīgi. Piemēram, Voldemārs Zelmenis (2000) norāda uz trim atšķirīgiem iedalījumiem:

- 1) pēc izziņas veidiem (vārdiskās, uzskates un praktiskās metodes)
- 2) pēc metožu galvenajiem uzdevumiem (zināšanu ieguves, prasmju un iemaņu veidošanas, prasmju attīstīšanas un pārbaudes metodes)

3) pēc skolēna izziņas aktivitātes un patstāvības mācībās (dogmatiskās, reproduktīvās, problēmiskās un pētnieciskās metodes.

Lai izkoptu skolēnu patriotiskās vērtības, piederības izjūtu savam novadam, mācību procesā iespējams izmantot visdažādākās metodes un darba formas (skat. att. 1)

2.1 att., **Darba formas**

Klases audzinātājs klases stundās, lai veicinātu skolēnus apzināties savu reģionālo, nacionālo, valstisko un personisko identitāti, ar dažādām pedagoģiskajām metodēm veicinot skolēna interesi par sava novada un valsts unikalitāti, var panākt rezultātu, ka skolēniem veidojas noturīga interese par savas dzimtas vietas vēsturi, dabu, ievērojamiem cilvēkiem. Izejot piederību savai mājai, skolai, savam pagastam, pilsētai, novadam, valstij, skolēni aktīvāk iesaistās kultūrvēsturisko vērtību saglabāšanā ģimenē, skolā, pilsētā, tuvinoties “Noteikumos par valsts pamatizglītības standartu, pamatizglītības mācību priekšmetu standartiem un pamatizglītības programmu paraugiem” no nospraustajam galvenajiem mērķiem – “2.4. sekmēt izglītojamā atbildīgu attieksmi pret sevi, ģimeni, sabiedrību, vidi un valsti”. (45) Lai veidotu noturīga interese par savas tautas un valsts svētkiem un tradīcijām, liela nozīme ir skolas un ģimenes sadarbībai. Liela nozīme ir skolotāja personībai un izmantoto mācību metožu novatoriskumam, lai spētu atraisīt skolēnā īpašu aizrautību ar sava novada kultūrvēsturisko vērtību izpēti, piemēram, izvēloties projektu nedēļas tēmas, kas saistītas ar reģiona īpatnībām. Tomēr tikpat liela nozīme ir sadarbībai ar vecākiem – mācību ekskursijās bieži vien vecāki zina un var ieteikt novadu visspilgtāk raksturojošās vietas, 1.–3.

klašu grupā bez aktīvas ģimenes iesaistes līdzdalības pilsētas un novada pasākumos nav iespējama. Būtiskais arī vecākus iesaistīt skolas organizētajos pasākumos - svētku un atceres dienu atzīmēšanā, nostiprinot ģimenē ieviestās tradīcijas, kas tādējādi vienlaikus tiek paceltas jau citā līmenī - Latvijas Republikas Satversmes preambulā formulētajā nosacījumā, kas veido Latvijas identitāti: "Latvijas identitāti Eiropas kultūrtelpā kopš senlaikiem veido latviešu un lībiešu tradīcijas, latviskā dzīvesziņa, latviešu valoda, vispārcilvēciskās un kristīgās vērtības." (46) Arī citās stundās (ne tikai klases stundās) ir iespējams attīstīt skolēnu interesi par sava novada un valsts unikālajām īpašībām un stiprināt nacionālās identitātes veidošanās procesu.

Pēdējos gados gan daudz tiek runāts par skolēnu pārslogošanu, par nepieciešamību atslogot skolēnus un mācību programmas no liekas informācijas un otršķirīga materiāla, taču atslogošana nedrīkst nozīmēt pilnīgu mājasdarbu atcelšanu. Tieši mājasdarbi ir tie, kas var veidot skolnieka piederības izjūtas veicināšanu savam novadam. Tālab tie var būt mājasdarbi dabaszinībās, piemēram, apzināties gan novada teritorijā esošos kultūrvēsturiskos objektus, gan novadam atbilstošu attēlojums vizuālās mākslas stundās - cimdu raksti, tautastērpi, izšuvumi utml. Latviešu valodā/mūzikā - tautasdziesmu apgūvē izmantotais sava novada dziesmu krājums, dažādi lasāmie teksti u.c. (Daži piemēri mācību stundu organizēšanā, kas palīdzētu skolēniem nostiprināt piederības sajūtu dzimtajam novadam, skatāmi pielikumā nr.6).

Iepazīstoties ar tuvāko, savā ģimenē vai novadā pazīstamāko, interese par valstisko, nacionālo tiktu veicināta. Mājasdarbi, salīdzinot ar citām darba formām, audzina skolēnos patstāvību. Pareizi organizēti mājasdarbi ir tādi, kas sniedz vislabākos rezultātus – dziļu un stabilu zināšanu, prasmju un iemaņu sistēmu, augstu skolēnu attīstības un audzināšanas līmeni. Mūsdienās arvien populārāka mācību darba forma (arī mājasdarbu forma) ir darbs ar interneta resursiem. Skolēni var strādāt individuāli, lai papildinātu savas zināšanas, veidotu un pilnveidotu gramatiskās iemaņas un prasmes, utt. Pašreiz interneta tīklā ir ļoti plašas iespējas organizēt gan skolēnu kolektīvo, gan skolēnu individuālo praktisko patstāvīgu darbību, lai pilnveidotu savas zināšanas, iemaņas un prasmes. Mācību darbs novada piederības sajūtas veicināšanā var būt saistīts arī ar masu medijiem, kino vai mūziku. Šajā jomā var tikt pielietota gan ārpusstundu darba forma, gan arī kolektīvā formā stundu nodarbībās, atkarībā no mērķiem. Tas var ietvert gan kino apmeklēšanu vai pat uzņemšanu, ja to atļauj apstākļi, darbu ar dažādiem mūzikas resursiem – gan dziesmu mācīšanos no galvas, dziesmu sacerēšanu, tekstu sacerēšanu un analīzi, utt., kā arī darbu ar masu medijiem – laikrakstu lasīšanu un analīzi, dažādu televīzijas programmu skatīšanos un analīzi, kā arī savas avīzes izdošanu, utt.

Arī projektu darbi ir darba forma, kas ir saistīta ar interneta resursu izmantošanu, taču tās efektivitāte, ir atkarīga no organizācijas un koordinācijas no skolotāja puses. Internetā ir iespējams atrast visu skolotājam un skolēniem nepieciešamo informāciju projektiem. Projektu darba forma ir efektīvāka, ja to izdodas savienot ar mācību programmas materiālu, ievērojami paplašinot skolēnu zināšanas strādājot pie projekta. Tomēr latviskās dzīvesziņas un piederības izjūtas novadam stiprināšanā liela nozīme ir ārpusstundu darbam. Tā funkcionēšanas sistēmas pamatā ir virkne principu, kas nosaka saturu, formu, metodes, kā arī pedagoģiskās ietekmes uz skolēna personību. Galvenie principi pedagoģijā:

1) Saiknes ar reālo dzīvi principa realizācija ļauj nodrošināt spēcīgu saikni starp ārpusstundu darbu un skolēna dzīves apstākļiem un darbību. Galvenie principi realizācijai ir sekojoši (Savina, 1991., 130.lpp):

- sistemātiska skolēnu iepazīstināšana ar notikumiem savā valstī;
- materiālu no skolas dzīves izmantošana ārpusstundu nodarbībās.

2) Saskaņā ar komunikatīvās aktivitātes principu, ārpusstundu darbs noris ar jau apgūtu skolēnu runas spēju palīdzību un veicina to tālāku attīstību. Skolēnu komunikatīvo aktivitāti lielā mērā nosaka skolotāja attieksme pret darbu, spēja radīt draudzīgas attiecības ar bērniem, sniegt palīdzību un morālo atbalstu. Liela nozīme komunikatīvās aktivitātes stimulēšanā ir ne tikai lielai darbības veidu dažādībai, bet arī tās saturiskajai pusei. Jaunu, skolēniem nezināmu materiālu izmantošana, to izziņas vērtība un pievilcība skolēnu acīs izraisa nepieciešamību komunicēt;

3) Skolēnu zināšanu līmeņa vērā ņemšanas princips. Ārpusstundu darbā skolēniem ir jāiemācas apzināti pielietot zināšanas, iemaņas un prasmes, ietvert tajā jau apgūto mācību materiālu. No tā lielā mēra ir atkarīga izziņas aktivitāte un intereses. Saikne starp ārpus stundu darbu un mācību stundu nekādā mērā nenozīmē tēmas, darba formu un metožu dublēšanos. Katras apgūstamās tēmas ietvaros var izdalīt apakštēmas, kas ir īpaši interesantas skolēniem. Šo apakštēmu izdalīšana konkrētā programmas tēmā, pietuvina to skolēnu interesēm un dzīves apstākļiem;

4) Vecumposmu īpatnību vērā ņemšanas princips. Organizējot ārpusstundu darbu, ir nopietni jāpārdomā tā saturs, formas, metodes, saskaņā ar skolēnu psiho fizioloģiskajām īpatnībām. Ārpus stundu darba efektivitāti liela mērā nosaka tā satura, formu un metožu atbilstība. Tipisku skolēnu vecuma īpatnību zināšana un vērā ņemšana dod skolotājam iespēju īstenot perspektīvu ārpus stundu darba plānošanu, noteikt tā mērķus un organizācijas veidus katrā etapā;

5) Kolektīvo, grupu un individuālo darba formu savienošanas princips. Kolektīvās darba formas neatkarīgi no skolēnu vecuma ietekmē personības veidošanos un nosaka paša kolektīva attīstību. S.Savina (1991) uzskata, ka apvienoti kopīgās interesēs un darbībās, skolēni atbildīgi reaģē uz kolektīva izvirzītajām prasībām, pārvar psiholoģiskās barjeras, spēj adekvātāk izpaust savas spējas. Prasmīga kolektīvo, grupu un individuālo ārpus stundu darba formu savienošana pamatojas uz labām skolotāja zināšanām par skolēniem, viņu interesēm, iespējām, plāniem. Individuālajām, grupu un kolektīvam darba formām ir organiski jāsavienojas savā starpā;

6) Starppriekšmetu saiknes princips. Realizējot starppriekšmetu saikni, tiek realizēta viena no sistēmiskās pieejas prasībām skolēnu apmācībā un audzināšanā. Ņemot vērā šo prasību, ārpus stundu darbu nedrīkst veikt izolēti, bet ciešā saiknē ar citiem mācību priekšmetiem. Savina (1991) norāda, ka kopējais skolas audzinoši izglītojošais mērķis ir vispusīgi attīstītas, harmoniskas personības veidošana. Ārpus stundu darbs ir jāveic nevis izolēti, bet ciešā sasaistē ar cietiem mācību priekšmetiem. Interesantu materiālu izmantošana no dažādiem mācību priekšmetiem papildina ārpus stundu darbu, veicina skolēnu interesi un aktivitāti;

7) Ir ļoti svarīgi, lai ikvienam nodarbību veidam, kurā skolēni iesaistās, būtu sabiedriska ievirze, lai katrs audzēknis redzētu, ka viņa darbs ir vajadzīgs, noderīgs sabiedrībai, cilvēkiem;

8) Ļoti svarīgi ir balstīties uz iniciatīvu un skolēnu iesaistīšanos, īpaši organizējot skolā dažādus darbus, jo skolotāji joprojām bieži tos dara bērnu vietā. Ja šis princips tiek ievērots, tad skolēni ikvienu darbu vai pasākumu uztver tā, it kā tas būtu radies pēc viņu iniciatīvas, pat tad, ja to ieteicis kāds cits;

9) Brīvprātības princips. Skolēni iesaistās ārpus stundu darba pēc savas vēlēšanās.

Darba efektivitāte un rezultativitāte ir atkarīga no tā, vai tiek ņemti vērā augstākminētie principi, kā arī ievēroti sekojoši nosacījumi:

- brīvprātīga dalība;
- skolēnu iniciatīvas apvienošana ar skolotāja vadošo lomu;
- darba satura, metožu un formu novitāte un pievilcība;
- pasākumu estētiskums;
- visu ieplānoto pasākumu stingra organizācija un sagatavošana;
- darbības mērķtiecīgums un perspektīva;
- skolēnu aktivitātes stimulēšanas metožu plaša izmantošana;

- vecāku skolēnu iesaistīšana pasākumu sagatavošanā jaunāko klašu ko lēniem (Savina, 1991., 146.lpp).

Visi augstākminētie principi un nosacījumi papildina viens otru un nodrošina mērķtiecīgu, sistēmisku un vispusīgu ietekmi uz personības attīstību. Tādējādi ārpus stundu darbs ir dažādu skolēnu darbības veidu strukturēšana ārpus obligāto stundu laika, kas nodrošina nepieciešamos apstākļus skolēna personības socializācijai. Ārpusstundu darba organizācijas principi attīsta skolēnu iniciatīvu, izziņas aktivitāti un interesi par apgūstamo tēmu, kā arī attīsta patstāvību, pilnveido iepriekš apgūtās iemaņas un prasmes. Pedagoģijas teorētiskajā literatūrā dažādi autori (Šatilovs, 1986; Rogova, 1991; Savina, 1991; L. Žukovs, 1997; Zelmenis, 1991, 2000; u.c.) izdala masu jeb kolektīvās, grupu un individuālās ārpus stundu darba formas. Masu jeb kolektīvās darba formas ietver pastāvīgas darba formas un epizodiskus un periodiskus masu pasākumus (sacensību rakstura pasākumi: olimpiādes, spēles, viktorīnas, konkursi (skat. pielikumā nr.7 konkursa anketas veidu piederības izjūtas stiprināšanai); masu informācijas līdzekļi: skolas avīzes, paziņojumi, kultūras pasākumi: pēcpusdienas, veltītas tautas tradīcijām, pasākumi, kas veltīti kādam novada rakstniekam, komponistam, aktierim, utt., tikšanās ar novada ievērojamajiem cilvēkiem).

Šiem pasākumiem nav pastāvīgas struktūras, tos nosaka tematika, mērķis un apstākļi. Šādu pasākumu programmai Gezs (1982) izvirza sekojošas prasības:

- tai jābūt daudzveidīgai (dziesmas, deklamācijas, dejas, muzikāli priekšnesumi, utt.);
- pasākumam jānotiek svinīgos apstākļos, tematikai jābūt aktuālai, ja atbilst izziņas interesēm un skolēnu prasībām;
- materiālam, uz kura pamata tiek realizēta vakara tēma, jābūt saprotamam skolēniem, tam ir jāpapildina viņu pieredze;
- lai pasākums noritētu veiksmīgi, jāizmanto dažādi skolēnus aktivizējoši paņēmieni: spēles, konkursi, viktorīnas.

Ekskursija ir viena no mācību darba vai ārpusstundu darba forma. Ekskursija var būt kolektīvs muzeja, izstādes, pazīstamas vietas, uzņēmuma, iestādes, utt. apmeklējums ar izglītojošu, audzinošu, zinātnisku vai citu mērķi. Mācību ekskursija ir mācību stundas novadīšana ārpus skolas ar mērķi novērot un izpētīt dažādus objektus vai parādības.

Ekskursijai ir sekojoši uzdevumi: papildināt skolēnu zināšanas, nodibināt saikni starp teoriju un praksi, attīstīt skolēnu radošās spējas, skolēnu patstāvību, kolektīvisma izjūtas, bagātināt estētiskās jūtas, attīstīt novērošanas prasmes, atmiņu, domāšanu, emocijas, aktivizēt izziņas un praktisko darbību, audzināt pozitīvu attieksmi pret mācīšanos (Lainemets, 1988., 54. lpp). Atkarībā no ekskursijas veida, satura vai metodēm, skolēnu vecuma, vietējiem

apstākļiem ekskursijas grupa var sastāvēt no desmit līdz vairākiem desmitiem skolēnu. Mācību ekskursijas ilgumu nosaka mācību uzdevumi, konkrēti apstākļi, skolēnu vecums, utt.. Ekskursiju laikā skolēni ne tikai apgūst jaunas zināšanas vai paplašina jau esošās, bet arī apgūst iemaņas to pielietošanai (Lainemets, 1988., 56.lpp). Liela nozīme ekskursijas rezultativitātei ir zināšanu nostiprināšana, sistematizēšana un apkopošana. Sarunas laikā stundā pēc ekskursijas skolēni var izskaidrot faktus, ar kuriem iepazinās, saprast galveno, rakstīt projektu dienu darbus.

Grupu darba formas ietver arī skolu piedāvātos pulciņus. Pulciņi kalpo kā līdzeklis, lai īstenotu sekojošus uzdevumus: attīstīt interesi par konkrēto jomu, padziļināt un paplašināt zināšanas un prasmes, kas iegūtas kāda mācību priekšmeta stundā, kā arī attīstīt praktiskās iemaņas un prasmes. Katrs pulciņa dalībnieks aktīvi un brīvprātīgi iesaistās visos pasākumos, veic konkrētus uzdevumus atbilstoši savām interesēm un spējām. Pulciņam ir jādarbjas sistemātiski, visi skolas pulciņi strādā pēc plāna saskaņā ar kopējo skolas grafiku. Plānam jābūt organiski saistītam ar skolas mācību programmu dotajā priekšmetā, taču to var papildināt katrs skolotājs pieļaujamo normu ietvaros. Plānā ir nepieciešams atspoguļot pulciņa mērķus un uzdevumus, saturu, kā arī darba formas un metodes. Darba formas var būt visdažādākās, atkarībā no priekšmeta specifikas, individuālajam un vecumposmu īpatnībām, skolotāja pedagoģiskās pieredzes, materiālajiem apstākļiem, utt.. Labi organizēts pulciņa darbs veicina skolēnu sekmju, zināšanu kvalitātes, audzināšanas līmeņa uzlabošanu, kā arī sekmē ciešākas attiecības starp skolēniem, kas ietekmē psiholoģisko klimatu skolā. Pulciņa saturs un forma daudzējāda ziņā ir atkarīga no pulciņa veida, mērķiem un skolēnu zināšanu līmeņa.

3. PIEDERĪBAS IZJŪTAS TALSU NOVADAM VEICINĀŠANAS IESPĒJU IZPĒTE UN ANALĪZE SĀKUMSKOLAS PEDAGOĢISKAJĀ PROCESĀ

Empīriskā pētījuma mērķis ir izzināt piederības izjūtas Talsu novadam veicināšanas iespējas pedagoģiskajā procesā, kur pētāmais objekts ir Talsu 2. vidusskolas 1.-3. klases skolēni. Tika veikts empīriskais pētījums izmantojot gan kvantitatīvās un kvalitatīvās pētījumu metodes. Autore izmantoja anketēšanas un intervēšanas metodi.

Autores izstrādātā Talsu 2. vidusskolas sākumskolas skolēnu vecāku aptaujas anketa sastāv no 7 jautājumiem, kuru mērķis ir noskaidrot vecāku attieksmi pret piederības izjūtas veicināšanas aktualitāti un nepieciešamību, vecāku attieksmi un gatavību līdzdarboties pedagoģiskajā procesā.

Sākumskolas 1.- 3. klašu skolēnu aptaujas anketa ir orientēta un skolēnu priekšstatu par piederības un patriotisma izjūtu izpētīšanu, un to pilnveides nepieciešamību pedagoģiskajā procesā.

Empīriskā pētījuma rezultāti tiks apstrādāti datorprogrammā Ms Excel 2003., pēc tam dati tiks analizēti un tiks izdarīti secinājumi.

Pētījumi tika realizēti trijos posmos:

1. Posms – laika periodā no 2014. gada septembra līdz 2014. gada oktobrim – metodiskā instrumenta – aptaujas anketas izstrāde Talsu 2. vidusskolas skolēnu un viņu vecāku viedokļa izzināšanai, un datu ievākšana un interviju jautājumu izvēle un pedagoga intervēšana. (Anketas skat. 1. - 4. pielikumā)
2. Posms - laika periodā no 2014. gada oktobra līdz novembrim – iegūto empīriskā pētījuma datu statistiskā apstrāde un grafiskā atspoguļošana.
3. posms – laika periodā no 2014. gada novembra līdz decembrim, iegūto pētījuma rezultātu analīze, interpretācija un secinājumu izstrādāšana.

Respondentu izlases raksturojums:

Pētījumā piedalījās 341.-3. klašu skolēnu vecāki, no kuriem 26 ir mammas un 8 tēvi.

Pētījums tika veikts trijās skolēnu grupās.

1. Grupa – Talsu 2. vidusskolas 1. klases skolēni. Kopumā šajā pētījumā piedalījās 25 skolēni, no kuriem 14 meitenes un 9 zēni.
2. Grupa – 30 Talsu 2. vidusskolas 2. klases skolēni - 12 zēni un 18 meitenes.
3. Grupa-20 Talsu 2. vidusskolas 3. klases skolēni - 11 meitenes un 9 zēni.

Autore pētījuma rezultātus atspoguļos gan apkopojot sākumskolas 1.- 3. klašu skolēnu kopējo viedokli, gan 1., 2., un 3. klases skolēnu viedokļu salīdzinošā griezumā.

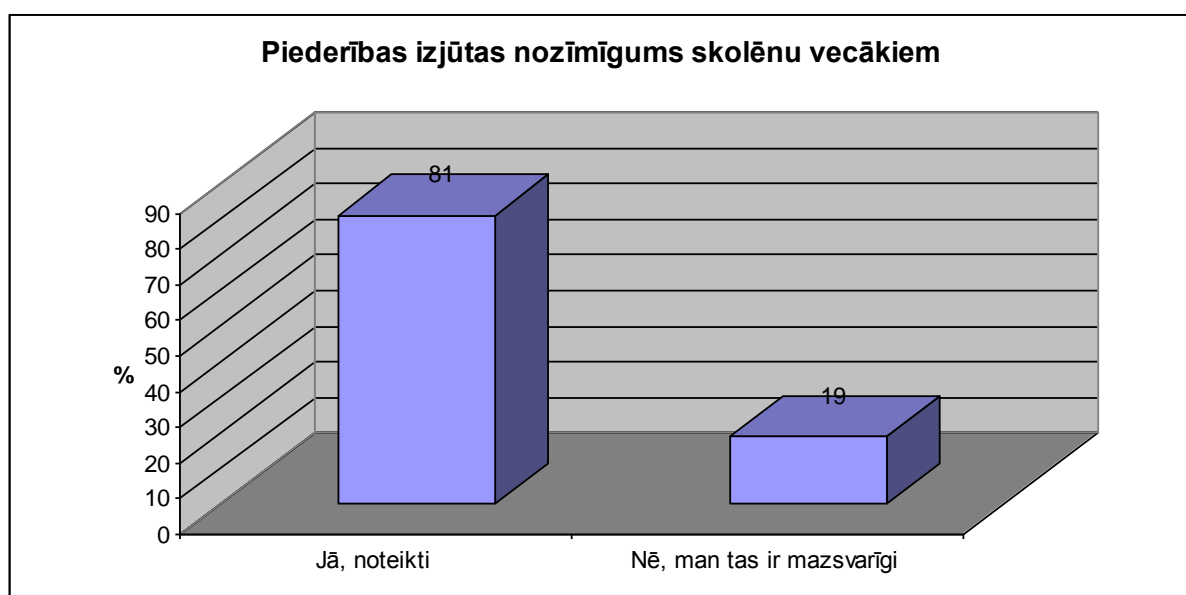
Autore intervēja Talsu 2. vidusskolas sākumskolas skolotāju.

3.1 Talsu 2. vidusskolas 1.–3. klašu skolēnu vecāku viedokļa izpēte un analīze

Lai noskaidrotu sākumskolas 1.- 3. klašu skolēnu vecāku viedokli par piederības izjūtas veicināšanas nepieciešamību, un to ietekmējošiem faktoriem, autore veica skolēnu vecāku anketēšanu.

Uz pirmo anketas jautājumu – Vai piederības izjūta valstij, novadam un pilsētai Jums personīgi ir svarīga?, skolēnu vecāku atbildes ir apkopotas un grafiski atspoguļotas 3.1. attēlā.

Šo jautājumu autore uzdeva ar mērķi noskaidrot vecāku personīgo attieksmi pret savas piederības izjūtas nozīmīgumu.

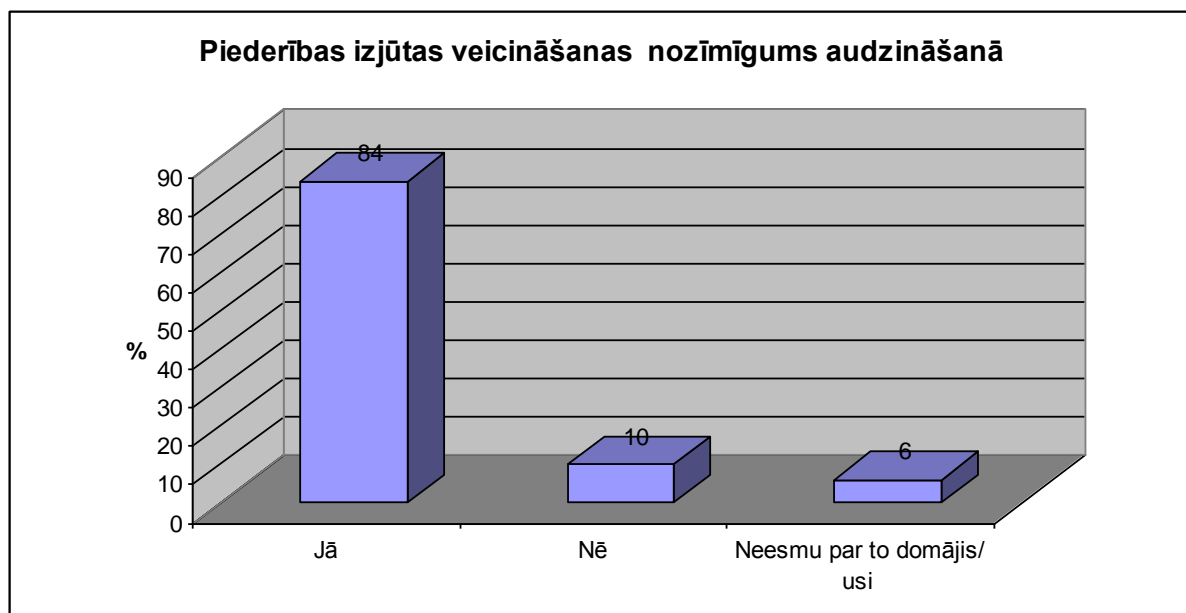

3.1 att., Piederības izjūtas nozīmīgums

Kā redzams 3.1. attēlā, lielākā daļa vecāku – 81% atzīst, ka piederības izjūta viņiem noteikti ir svarīga, bet 19% vecāku uzskata, ka piederības izjūta viņiem ir mazsvarīga. No šī jautājuma vecāku atbildēm autore secina, ka skolēnu vecākiem ir nozīmīga personīgā nacionālā identitāte un piederības izjūta, līdz ar to skolēnu vecākiem pētāmais jautājums nav

mazsvarīgs, un, kā labi zināms, personiskie aspekti, pieredze un pārdzīvojumi ir svarīgi faktori motivācijā, iedziļināties konkrētajā jomā.

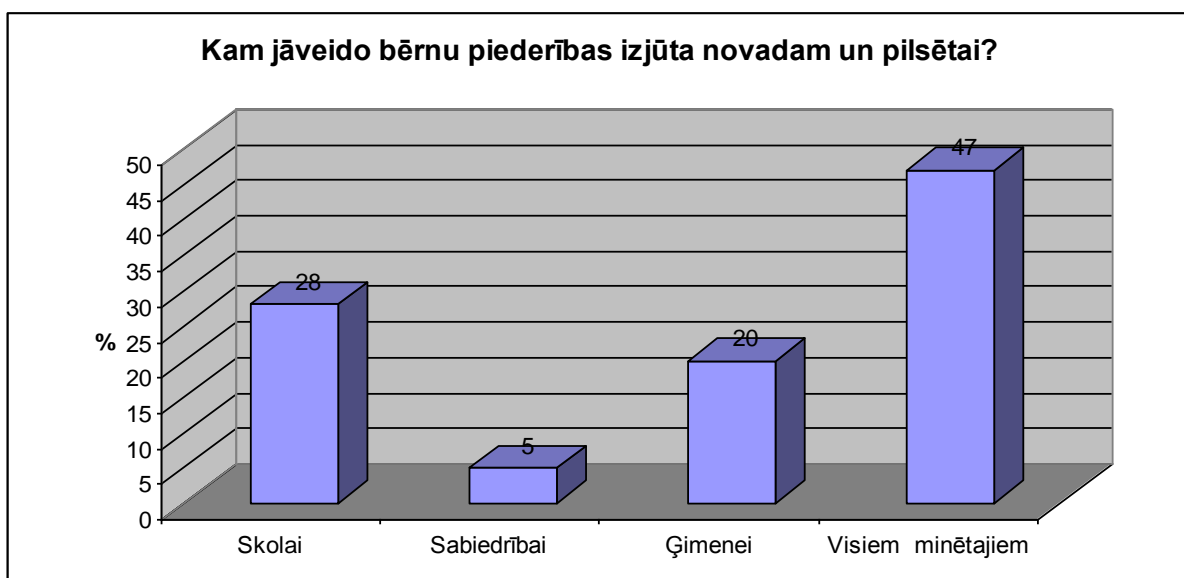
Uz otro anketas jautājumu – Vai Jums ir svarīgi, lai jūsu bērņā tiktu audzināta un veidota piederības izjūta pilsētai, novadam, valstij?, vecāku atbildes ir apkopotas un grafiski atspoguļotas 3.2. attēlā.

3.2 att., Piederības izjūtas veicināšanas nozīmīgums bērņos

3.2. attēlā redzams, ka lielākajai daļai sākumskolas skolēnu vecākiem piederības izjūtas audzināšana bērņos ir nozīmīga. Tikai 10% respondentu atbildēja noliedzoši un 6% atzina, ka par šo jautājumu nav domājuši.

Uz trešo anketas jautājumu – Jūsaprāt, kam ir jāveido šī piederības izjūta? - vecāku sniegtās atbildes apkopotas un atspoguļotas 3.3. attēlā.

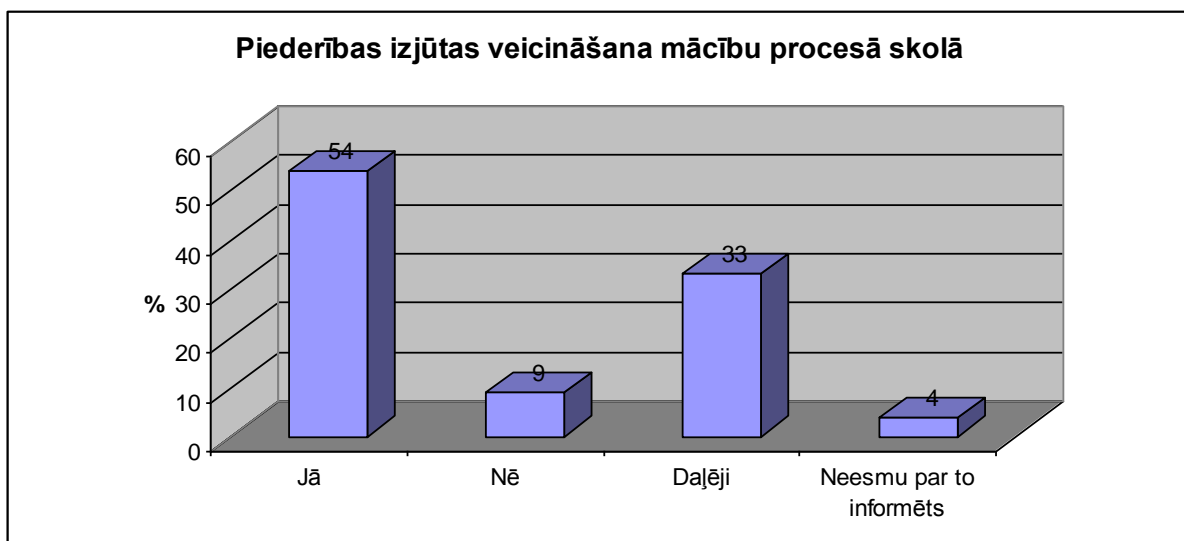

3.3 att., Skolas, sabiedrības un ģimenes nozīme bērnu piederības izjūtas veicināšanā

Šajā jautājumā lielākā vecāku daļa – 47% uzskata, ka piederības izjūta bērnos ir jāveido gan skolai, gan, sabiedrībai, gan ģimenei, savukārt 28% vecāku uzskata, ka tas ir jādara tieši skolai, bet 20% uzskata, ka ģimenei. Sabiedrībai veidot sava bērna piederības izjūtu gatavi uzticēt 5% skolēnu vecāku.

Autore secina, ka vecāki atzīst sadarbību starp skolu, ģimeni un sabiedrību savu bērnu piederības izjūtas veicināšanā.

Uz ceturto anketas jautājumu – Vai, Jūsprāt, skolā mācību procesa laikā, pietiekami tiek veicināta piederības izjūta Talsu novadam?, skolēnu vecāku atbildes apkopotas un grafiski atspoguļotas 3.4. attēlā.

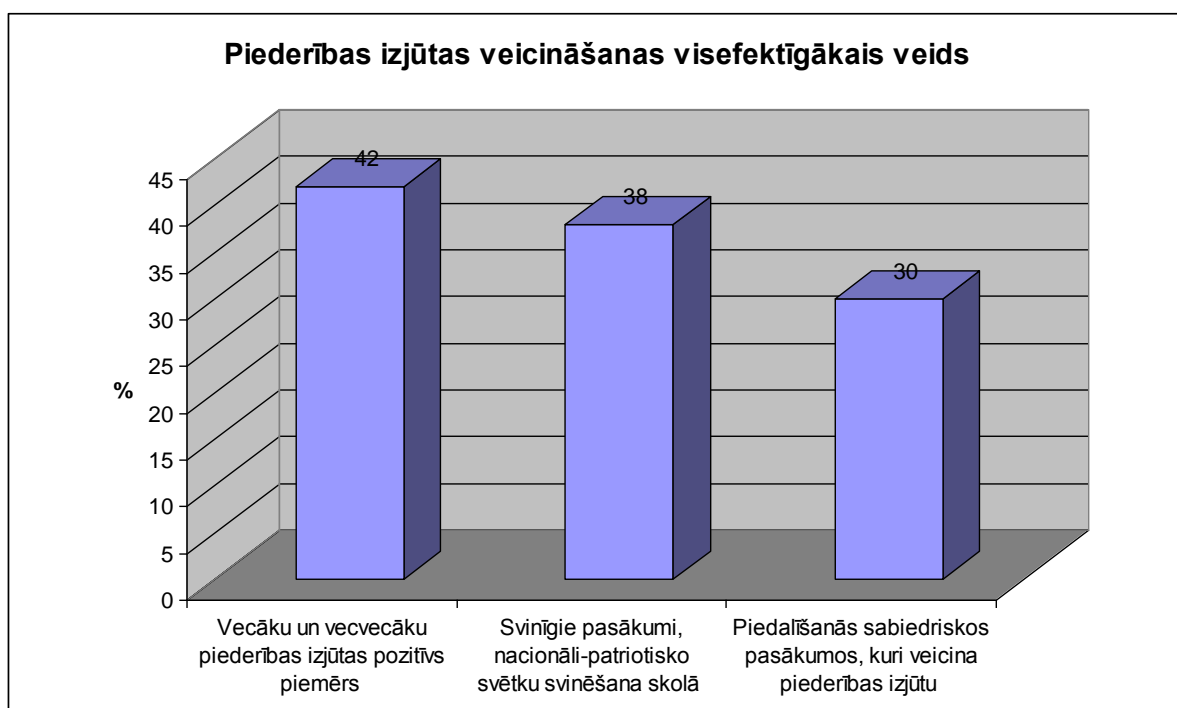

3.4 att., Piederības izjūtas veicināšanas pietiekamība mācību procesā skolā

Jautājumā par skolas aktivitātēm piederības izjūtas veicināšanā mācību procesā vecāki paaugš nevienu nozīmīgu attieksmi. Lielākā daļa vecāku – 54% uzskata, ka skolas aktivitātes ir pietiekamas, bet 33% uzskata, ka skolas mācību procesā tikai daļēji tiek veikta bērnu piederības izjūtas attīstīšana. 9% vecāku pauž savu neapmierinātību un 4% atzīst, ka nav informēti par šo jautājumu.

Autore secina, ka kopumā 42% vecāku ir neapmierināti vai daļēji apmierināti ar skolas aktivitātēm piederības izjūtas veicināšanā bērnu mācību procesā, kas norāda uz pilnveides nepieciešamību šajā jomā.

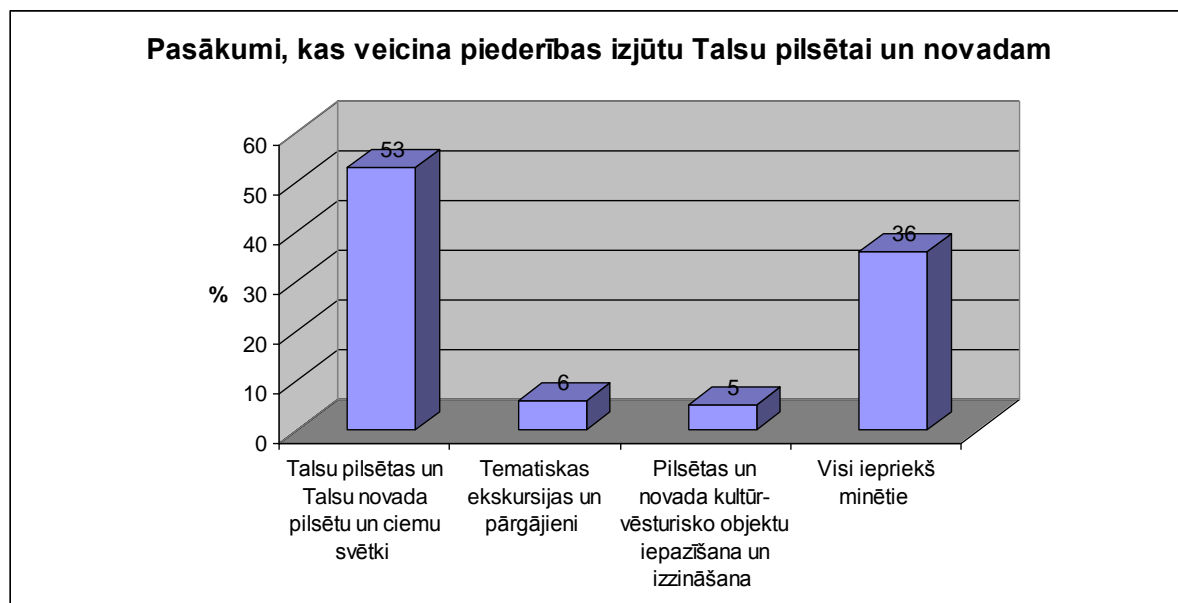
Uz piekto anketas jautājumu – Kādā veidā, Jūsaprāt, visefektīvāk bērniem var ieaudzināt piederības izjūtu pilsētai un novadam? vecāku viedoklis ir atspoguļots 3.5. attēlā.

3.5 att., Piederības izjūtas veicināšanas visefektīvākais veids

Šo jautājumu autore uzdeva ar mērķi noskaidrot, kuru no piederības izjūtas veicināšanas veidiem vecāki uzskata kā efektīvāko un līdz ar to nozīmīgāko bērnu piederības izjūtas attīstīšanā. Aptaujāties skolēnu vecāki uzskata, ka tieši vecāku un vecvecāku piederības izjūtas novadam un pilsētai pozitīvais piemērs būs tas, kas bērna audzināšanā būs visefektīvākais. Tā uzskata 42% vecāku. 38% vecāku uzskata, ka svinīgie pasākumi un nacionāli – patriotisko svētku svinēšana skolā ir svarīga un efektīga savukārt 30% vecāku uzskata, ka piedalīšanās sabiedriskos pasākumos, kuri veicina piederības izjūtas veidošanos, ir efektīvākais veids, kā attīstīt bērnu piederības izjūtu.

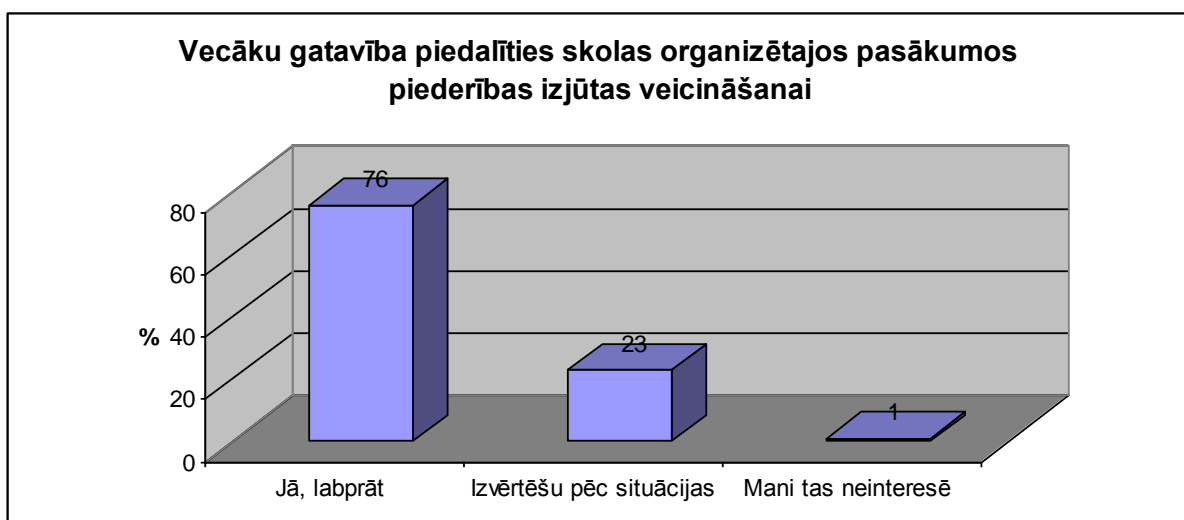
Uz sesto anketas jautājumu – Kādi pasākumi ārpus mācību procesa, Jūsaprāt, veicina bērnam piederības izjūtu Talsu novadam un Talsu pilsētai?

3.6 att., Pasākumi, kas veicina piederības izjūtu

53% skolēnu vecāku uzskata, ka Talsu pilsētas un Talsu novada pilsētu un ciemu svētki ir visefektīvākie piederības izjūtu veicinoši pasākumi, bet 36% vecāku uzskata, ka visi minētie pasākumi – tematiskās ekskursijas un pārgājieni, pilsētas un novada kultūrvēsturisko objektu iepazīšana un izzināšana un pilsētas un novada svētki, ir vienlīdz nozīmīgi pasākumi bērnu piederības izjūtas veicināšanā.

Uz pēdējo, septīto anketas jautājumu – Vai Jūs esat gatavi piedalīties skolas organizētajos pasākumos bērnu piederības sajūtas pilsētai, novadam un valstij veicināšanā?, skolēnu vecāku atbildes ir apkopotas un grafiski atspoguļotas 3.7. attēlā.

3.7 att., Vecāku gatavība piedalīties skolas organizētajos pasākumos

Lielākā daļa aptaujāto vecāku – 76% atzīst, ka viņi ir gatavi piedalīties skolas organizētajos pasākumos piederības izjūtas veicināšanā, un tikai 23% atzina, ka viņi izvērtēs šo jautājumu pēc situācijas. Kategoriski noraidījumu ņemt daļību skolas organizētajos pasākumos paida 1% aptaujāto skolēnu vecāku.

Rezumējot veiktās Talsu 2. vidusskolas sākumskolas 1.- 3. klašu skolēnu vecāku aptaujas rezultātus, autore secina, ka:

1) Vecāki piederības izjūtu pilsētai un novadam atzīst kā aktuālu un svarīgu gan personiskā aspektā, gan bērnu audzināšanas aspektā;

2) Vecāki uzskata, ka bērnu piederības izjūta bērnos ir jāveido gan ģimenei, gan skolai, gan sabiedrībai;

3) Ar skolas organizētajām aktivitātēm bērnu piederības izjūtas veicināšanā vecāku liela daļa ir vai neapmierināta, vai daļēji apmierināta, kas norāda uz skolas darba šajā jautājumā uzlabošanas nepieciešamību;

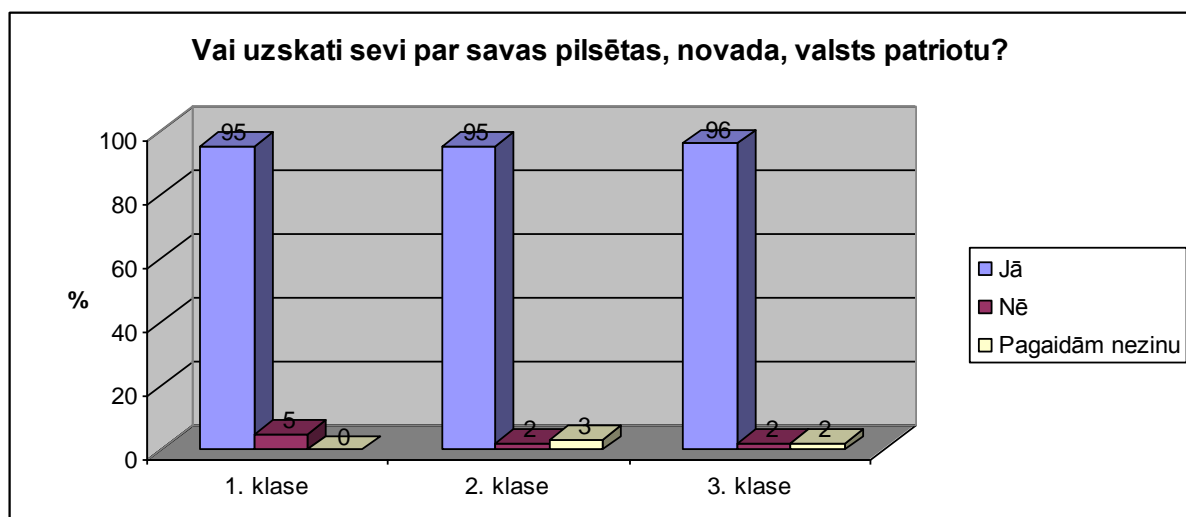
4) Aptaujātie skolēnu vecāki uzskata, ka tieši vecāku un vecvecāku pozitīvais piederības izjūtas novadam un pilsētai piemērs ir visefektīvākais veids, kā nodot bērniem šo tik svarīgo pieredzes mantojuma daļu;

5) Kā pozitīvu aspektu ir jāuzlūko skolēnu vecāku lielo atsaucību un gatavību piedalīties skolas organizētajos pasākumos kopā ar saviem bērniem, kas ir ļoti būtisks apstāklis gan skolas un ģimenes sadarbības stiprināšanā, gan bērnu un viņu vecāku kopības sajūtas stiprināšanā.

3.2 Talsu 2. vidusskolas 1.–3. klašu skolēnu aptaujas anketu un interviju analīze

Lai izzināti Talsu 2. vidusskolas sākumskolas 1.-3. klašu skolēnu priekšstatus un viedokli par piederības izjūtas un patriotisma būtību un skolēnu asociācijas ar dzimto novadu un pilsētu, kā arī skolas mācību procesa saistību ar piederības izjūtas veicināšanu skolēnos, autore veica skolēnu anketēšanu un intervēšanu. Tā kā anketa pēc savas metodiskā koncepcijas paredz iespējamo atbilžu variantu uzskaitīšanu, tad autore izvēlējās izmantot intervēšanas metodes elementus skolēnu viedokļa izzināšanā, dodot iespēju skolēniem brīvi paust savus uzskatus, priekšstatus, attieksmes un savā ziņā arī zināšanas.

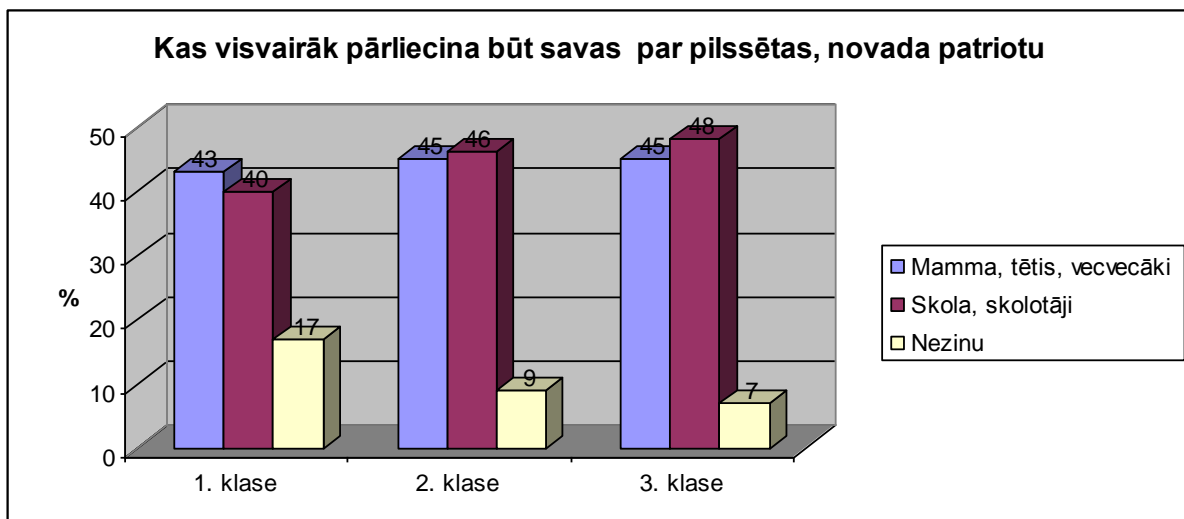
Uz pirmo anketas jautājumu – Vai uzskati sevi par savas pilsētas, novada, valsts patriotu, skolēnu atbildes ir apkopotas un atspoguļotas 3.8. attēlā.

3.8 att., Vai uzskati sevi par patriotu?

Kā labi redzams, 3.8. attēlā, skolēnu viedoklis visās trīs klasēs praktiski neatšķiras. Absolūtais vairākums visās respondentu grupās – vidēji 95% uzskata sevi par savas pilsētas, novada un valsts patriotu. Noliedzošu atbildi devuši 5% 1. klases skolēnu, un pagaidām vēl nezina 3% 2. klases skolēnu un 2% 3. klases skolēnu. Autore var secināt, ka skolēnu patriotisma jūtas ir ļoti izteiktas, lai gan, rodas papildus jautājums, - ko jaunākā sākumskolas vecumposmā skolēni saprot ar jēdzienu „patriots”. Šo jautājumu autore noskaidros skolēnu interviju analīzes sadaļā.

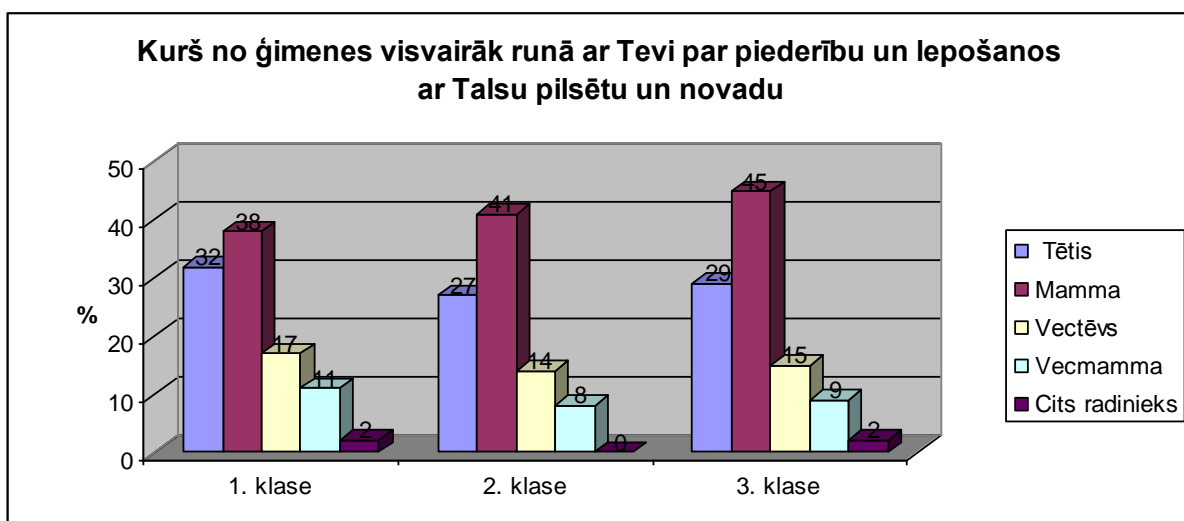
Uz otro anketas jautājumu- „Kas Tevi visvairāk pārliecina būt par savas pilsētas un novada patriotu?” skolēnu atbildes ir apkopotas un atspoguļotas 3.9. attēlā

3.9 att., Kas pārliecina būt par savas pilsētas un novada patriotu

Kā labi redzams 3.9. attēlā, šajā jautājumu skolēnu viedoklis starp klasēm nedaudz atšķiras. Kopumā, visu trīs klašu skolēni atzīst, ka gan mamma, tētis un vecvecāki, gan skola un skolotāji ir tie, kas visvairāk pārliecina būt viņus par patriotiem. Atšķirības starp klašu viedokļiem saskatāmās vairāk trešajā atbilžu variantā „nezinu”, kuru kā savu atbildi uz jautājumu izvēlējās 17% 1. klases skolēni, 9% 2. klases skolēni un 7% 3. klases skolēni. Arī šī jautājuma sniegtās atbildes, iespējams, liecina, ka skolēni īsti neizprot jēdziena „patriots” jēgu. Autore secina, ka gan ģimenei – vecākiem un vecvecākiem, gan skolai un skolotājiem ir būtiska loma bērnu piederības izjūtas veicināšanā bērnu skatījumā.

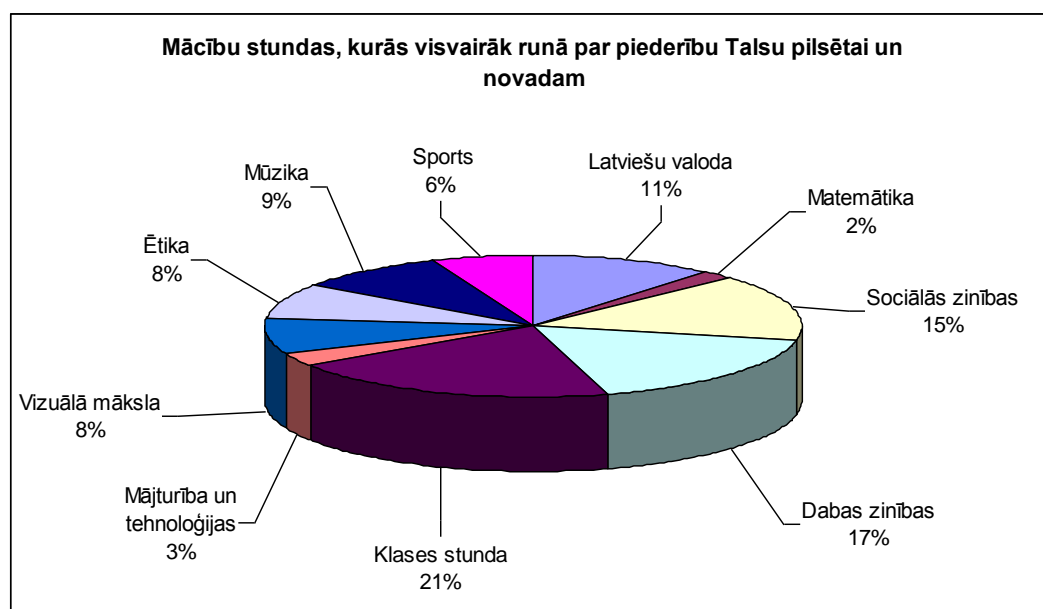
Uz trešo anketas jautājumu, kurš no ģimenes cilvēkiem visvairāk runā ar Tevi par piederību un lepošanos ar Talsu pilsētu un novadu, skolēnu atbildes ir apkopotas un atspoguļotas 3.10. attēlā.

3.10 att. Ģimenes locekļu aktivitāte sarunās ar bērnu par piederības izjūtu

3.10. attēlā redzams, ka triju klašu skolēnu viedoklis būtiski neatšķiras. Uzskatāmi redzams, ka ģimenē piederības un patriotisma jautājumus uzņemas veicināt mammas. Pirmās klases skolēnu uzskatos valda vismazākā viedokļu atšķirība starp mammas un tēva lomu, respektīvi, 38% uzskata, ka mamma ir tā, kas visvairāk runā par piederību, bet 32% uzskata, ka tētis. Otrās un trešās klases skolēni atzīst, ka tieši mamma ir tā, ka visvairāk ar bērniem runā par šiem jautājumiem. Autore vēlas atzīmēt, ka arī vecvecāku loma piederības izjūtas veicināšanā ir vērā ņemama, savukārt starp vecvecākiem, tieši vectēvi ir visaktīvākie piederības izjūtas pieredzes un ar to saistīto tradīciju nodošanu nākamajām paaudzēm.

Uz ceturto anketas jautājumu – Kurās mācību stundās visvairāk runā par piederību Talsu pilsētai un novadam, skolēnu atbildes ir apkopotas un atspoguļotas 3.11. attēlā.

3.11 att., Mācību stundas, kuras veicina piederības izjūtu novadam

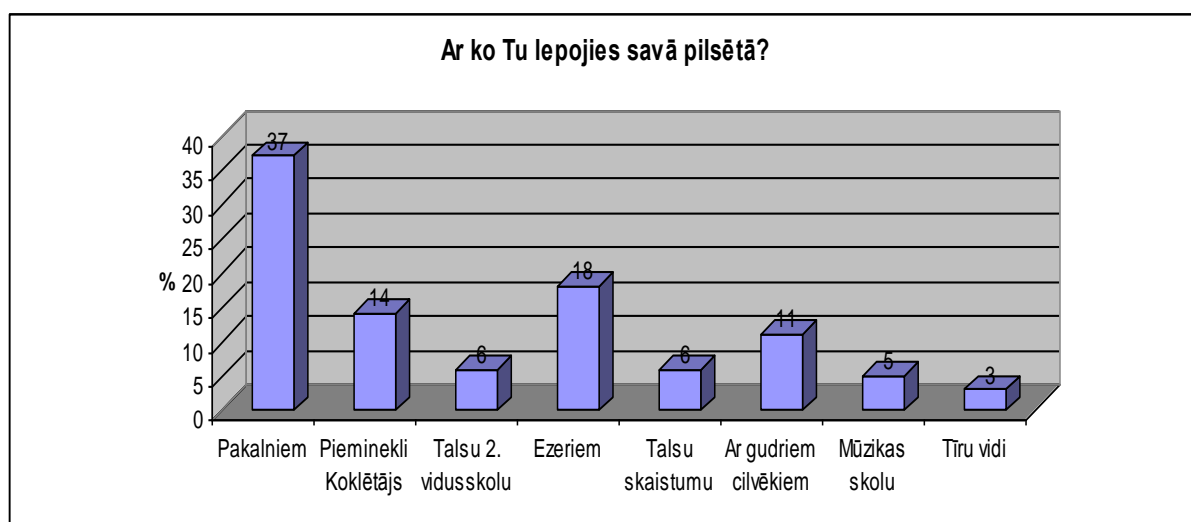
Kā labi redzams 3.11. attēlā, mācību stundas, krās bērni ir pamanījuši un saklausījuši Talsu pilsētas un Talsu novada informāciju, ir klases stunda – tā uzskata 21% skolēnu visās trijās klasēs, Dabas zinības – 17%, Sociālās zinības – 15%, latviešu valoda – 11%, mūzika – 9%, vizuālā māksla – 8%, ētika 8%. Mājturība un matemātika ir visretāk pieminētās mācību stundas kā Talsu pilsētas un novada informācijas un piederības izjūtas veicināšanas avoti.

Autore secina, ka mācību stundu novērtējums skolēnu skatījumā pēc dzirdētās un uztvertās informācijas par Talsu pilsētu un novadu ir nevienmērīgs.

Analizējot veikto interviju rezultātus ar sākumskolas skolēniem, autore vēlas atzīmēt, ka, uz jautājumu par vietu, kur skolēns dzīvo, lielākā daļa respondentu atbildēja – Talsi, jo pētījuma objekts Talsu 2. vidusskola atrodas Talsos, līdz ar to lielākā daļa skolēni ir talsinieki.

Tā kā Talsi ir novada centrs, tad arī apkārtējās novada pilsētās un ciemos dzīvojošie apmeklē Talsu 2. vidusskolu.

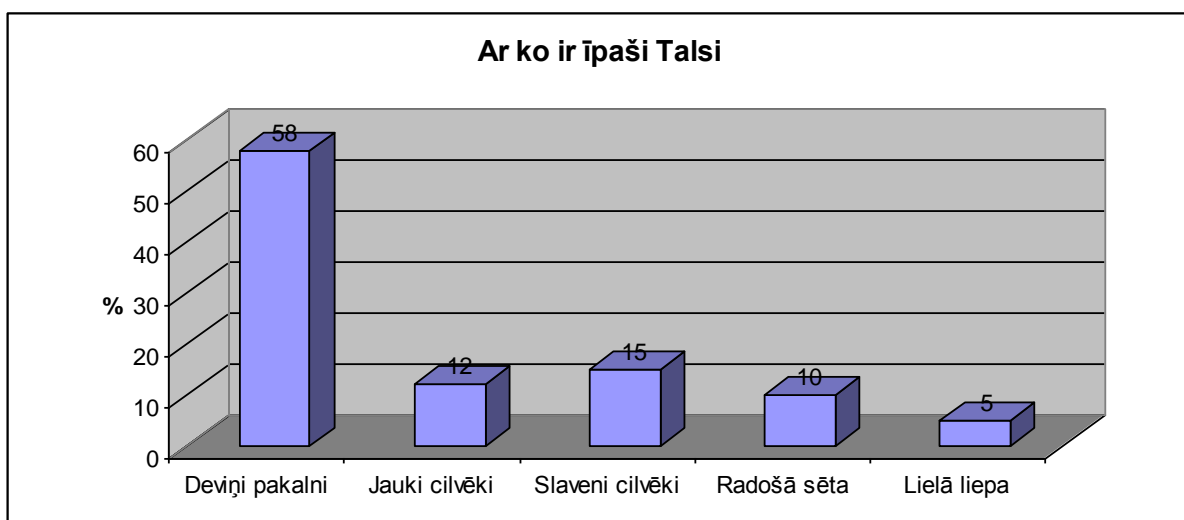
Savukārt jautājumā par skolēnu mīļāko pilsētu, skolēni nosauca tikai divas pilsētas – Talsi un Valdemārpils. Autorei aprunājoties ar skolēniem, tika secināts, ka skolēnu izvēle par labu Talsiem ir tādēļ, ka lielāko dienas daļu viņi pavada Talsos, kur atrodas viņu skola, dažādi interešu pulciņi un citas ārpusskolas aktivitātes. Divi respondenti, kuri savās atbildēs minēja novada pilsētu Valdemārpili, to pamatoja ar to, ka arī tur ir aktīva sabiedrisko pasākumu norise un daudz draugu. Lai gan arī Stende ir pilsēta, atšķirībā no Pastendes un Strazdes, kuras ir ciemi, šeit nenotiek nekādi ievērojami pasākumi un aktivitātes, kuri piesaistītu bērnu interesi. Uz intervijas jautājumu – Ar ko tu lepojies Talsos? - skolēnu atbildes ir apkopotas un atspoguļotas 3.12. attēlā.

3.12 att., Skolēnu lepnums Talsos

3.12. attēlā redzams, ka skolēni lepojās ar Talsu pakalņiem, ezeriem, pieminekli Koklētājs un gudriem cilvēkiem. Bieži tika pieminēti arī tādi lepnuma objekti kā Talsu 2. vidusskola, Talsu mūzikas skola, Talsu skaistums un tīra vide. Autore vēlas atzīmēt, ka šos Talsu pilsētas lepnuma objektus skolēni zināja, izvēlējās un nosauca paši, un šajā diagrammā ir apkopoti biežāk pieminētie pilsētas lepnuma objekti un parādības.

Uz nākamo intervijas jautājumu – Ar ko Talsu pilsēta ir īpaša, tavuprāt? - skolēni atbildēja sekojoši. Skat. 3.13. attēlu.

3.13 att., Ar ko īpaši ir Talsi

Labi redzams, ka skolēni kā ļoti īpašus uztver Talsu deviņus pakalnus. Vēl skolēniem īpaši šķiet Talsos dzimušu un/ vai dzīvojoši slaveni cilvēki, Talsu jaukie cilvēki, Radošā pilsēta un Lielā liepa. Arī šie pieci objekti, ar ko skolēniem īpaši šķiet Talsi, ir pašu bērnu izdomāti un akcentēti.

Uz nākamo intervijas jautājumu - Vai tu zini, ko nozīmē jēdziens „patriots” un, ja jā, tad paskaidro?, skolēnu atbildes ir apkopotas un atspoguļotas 3.14. attēlā.

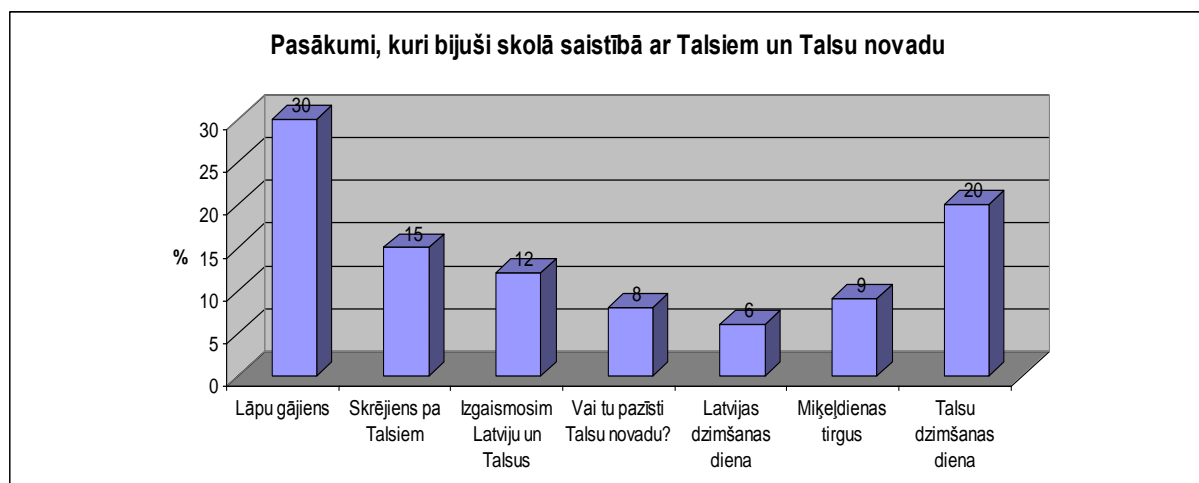

3.14 att., Jēdziens „patriots” skolēnu skatījumā

Kā redzams 3.14. attēlā, skolēnu viedoklis ir diezgan netradicionāls. Kā jau bija paredzēts skolēnu aptaujas anketas analīzes posmā, skolēniem jēdziens „patriots” asociējās ar cilvēku, kas mīl ģimeni, vecākus, valsti, pilsētu un dzimteni. Arī skola un ģimene tika pieminēti kā patriotisma objekti. Autore uzskata, ka skolotājiem nepieciešams skaidrot un ar

piemēriem analizēt jēdziena „patriots” sākotnējo jēgu. Lai gan, pēc būtības, cilvēks var būt arī savas ģimenes patriots, jo patriotisms ir piederības izjūtas rezultāts.

Uz pēdējo intervijas jautājumu – Kādus tu vari nosaukt pasākumus, kuri ir bijuši skolā saistībā ar Talsiem un novadu? - skolēnu atbildes ir apkopotas un atspoguļotas 3.15. attēlā.

3.15 att., Skolas pasākumi saistībā ar Talsiem un Talsu novadu

Kā labi redzams 3.15. attēlā, visspilgtāk skolēnu atmiņā ir palicis Lāpu gājiens 11. novembrī (tā uzskata 30% skolēnu). Kā nākamais spilgtākais pasākums pēc skolēnu viedokļa ir Talsu dzimšanas dienas svinības (tā domā 20%skolēnu). Arī skrējens pa Talsiem, projekts „Izgaismosim Latviju un Talsus, Miķeļdienas tirgus un Latvijas dzimšanas diena svinības ir nozīmīgi pasākumu bērnu uztverē saistībā ar Talsiem un Talsu novadu.

Rezumējot skolēnu anketēšanas un intervēšanas rezultātus, autore secina, ka skolēnu viedokļa izziņāšanas veids ir ļoti būtisks informācijas ieguves precizitātei un objektivitātei. No vienas puses, anketa kā metode ir socioloģiski un statistiski vieglāk apstrādājama, bet mēs ar anketas metodi liedzam skolēnam iespēju brīvi paust savu viedokli, savukārt intervēšanas metode ir radošāka, informatīvā ziņā – visaptveroša, un datu ievākšanas ziņā ļoti laiktelpīga metode. Autore arī secina, ka Skolēnu aptaujas anketas un interviju rezultāti liecina par piederības izjūtas veicināšanas pilnveides nepieciešamību pedagoģiskajā procesā.

3.3 Intervijas ar Talsu 2. vidusskolas pedagogu

Lai izziņātu pedagoga viedokli par sākumskolas skolēnu piederības izjūtas veicināšanas iespējām pedagoģiskajā procesā, reālo situāciju nelielās reģionu skolās un problēmas, ar kādām sastopas skolu pedagogi, diplomdarba autore izstrādāja interviju jautājumu struktūru un intervēja Talsu 2. vidusskolas sākumskolas klases audzinātāju.

Uz pirmo intervijas jautājumu – Piederības izjūta novadam – Jūsprāt, kurā vecumā tā sāk aktualizēties skolēnam? Skolotājas viedoklis bija sekojošs: *-Jau no paša skolas gaitu sākuma, jo tieši klasē mācību priekšmetos tiek uzsvērtā dzimtās vietas. Ģimenes, valsts nozīme un svarīgums.*

Uz nākamo intervijas jautājumu- „Kādas metodes un aktivitātes Jūs izmantojat pedagoģiskajā procesā, lai skolēniem veicinātu piederības izjūtu novadam?” sākumskolas pedagogs atzina, ka – *Ekskursijas, pārgājieni, konkursi, viktorīnas, videofilmu skatīšanās, muzeju apmeklēšana, pasākumi pilētas bibliotēkā.*

Uz trešo intervijas jautājumu – Kuras no metodēm un aktivitātēm skolēniem patīk vislabāk?, skolotāja pēc savas pieredzes atzīst, ka – *Pārgājieni, ekskursijas, kur var brīvi izpausties.*

Jautājumā, Vai, Jūsprāt, skolēns 3. klasē apzinās savu piederību pilsētai un novadam, ja jā, tad kā?, skolotāja uzskata, ka-*Apzinās, aktīvi piedalās pilsētas un skolas rīkotajos pasākumos – liek svecītes, iet lāpu gājienā, uzstājas koncertos.*

Uz intervijas jautājumu – Ko, Jūsprāt, skolēns 3. klasē vispār saprot ar jēdzienu „novads”?, skolotāja uzskata, ka – *Jēdzienu „novads” izskaidro – manas mājas.*

Jautājumā – Cik bieži Jūs savās stundās izmantojat materiālus par Talsu novadu?, skolotāja atzīst, ka – *Bieži, vismaz 2 reizes mēnesī, atkarībā no mācāmās vielas.*

Jautājumā, Jūsprāt, iesaistot mācību procesā piederības un identitātes izjūtas veicināšanu, pedagogs var nodot informāciju skolēnam, kas sekmētu apziņu par identitātes un piederības vērtībām? Un kā?, skolotāja pauž viedokli, ka – *Noteikti! Ar savu attieksmi pret valsti, Nekad nerunāt, neatbalstīt slikto, jo skolēni mazajās klasēs var pārprast, viņi neizprot vēl politisko situāciju, jēdzienus.*

Uz intervijas pēdējo jautājumu – Piederības un identitātes izjūta – Jūsprāt, kā tā var sekmēt skolēna personības veidošanos?, skolotāja uzskata, ka - *Veidojot lepnumu par savu novadu, valsti un dzimto valodu.*

Autore secina, intervija ar Talsu 2. vidusskolas sākumskolas pedagogu lielā mērā sasaucas gan ar diplomdarba teorētiskajā pētījumā paustajām un konstatētajām atziņām par piederības izjūtas būtību, to veidojošiem un ietekmējošiem aspektiem un faktoriem, gan par pedagoģisko metožu daudzveidību un ārpusklases darba nozīmīgumu skolēnu piederības izjūtas veicināšanā savam novadam un pilsētai.

NOBEIGUMS

Apzinoties un pieņemot Latvijas sabiedrībā atzītās vērtības un attieksmes, apzinot Latvijas vēsturi un kultūru, pamazām skolēnos veidojas apziņa un izjūta par piederību Latvijas nācijai.

Skolēna piederības izjūta novadam, tā kultūrai ir saistīta ar sistemātiskām zināšanām, attieksmi un prasmēm, kas ļauj skolēnam to apzināties un izteikt. Šīs zināšanas sākotnēji bērns gūst ģimenē. Tieši ģimenei bērna agrīnas piederības izjūtas veicināšanā ir vissvarīgākā loma.

Apmierinot vajadzību pēc piederības, skolēns var īstenot savas spējas, piepildīt savas personības potenciālu un apmierināt savas vajadzības pēc jaunrades un dzīves jēgas.

Piederības izjūtas veicināšanas pedagoģiskās metodes ir ļoti dažādas, bet pārsvarā tās ir interaktīvas. Pie tādām ir pieskaitāmas tādas metodes kā; intervijas, lomu spēles, grupu diskusijas, simulācijas, projekti, tuvākās apkārtnes iedzīvotāju attieksmju, vērtību, dzīves apstākļu pētniecība.

Talsu 2. vidusskolas skolēnu vecāki atzīst, ka piederības izjūta pilsētai un novadam viņiem ir svarīga gan personīgi, gan savu bērnu audzināšanas aspektā. Skolēnu vecāku liela daļa (gandrīz puse) uzskata, ka skola nepietiekami veicina bērnos piederības izjūtu pilsētai un novadam, kas apstiprina pētāmās jomas aktualitāti gan šajā skolā, gan iespējams arī daudzās citās mazpilsētu skolās.

Intervija ar Talsu 2. vidusskolas sākumskolas pedagogu lielā mērā sasaucas gan ar diplomdarba teorētiskajā pētījumā paustajām un konstatētajām atziņām par piederības izjūtas būtību, to veidojošiem un ietekmējošiem aspektiem un faktoriem, gan par pedagoģisko metožu daudzveidību un ārpusklases darba nozīmīgumu skolēnu piederības izjūtas veicināšanā savam novadam un pilsētai.

Talsu 2. vidusskolas mācību priekšmetu pedagogiem nepieciešams vienlīdz lielu atbildību uzņemties gan par skolēnu personības attīstību, gan novada tradicionālās kultūras saglabāšanu formālajā un neformālajā izglītībā.

Izstrādājot mācību programmas dažādos mācību priekšmetos Talsu 2. vidusskolas sākumskolā, paredzēt novada tradicionālās kultūras sistemātisku apguvi.

Pedagoģiskajā procesā sasaistīt novada dabu un sociokultūras vidi.

Formālajā un neformālajā izglītības procesā izmantot dažādus Talsu novada folkloras žanrus: tautsdziesmas, pasakas, teikas, mīklas, ticējumus, sakāmvārdus, parunas, anekdotes.

Ārpusstundu darbā jāpievērš uzmanība Talsu novada dabas izpētei - ģeogrāfiskajam novietojumam, Talsu novadam raksturīgāko dabas objektu atrašanās vietas noskaidrošanai

(upes, ezeri, kalni, gravas, alas, dižakmeni, dižkoki u.c.), kultūrvēsturiskajiem objektiem (pilskalni, kulta vietas, svētvietas u.c.) un ar to saistītā folkloras mantojuma apguvei.

Sākumskolas mācību satura apguvei izmantot integrētu mācību modeli, kurā vienojošais ir nodarbību temats.

Autore piederības izjūtas novadam veicināšanai pedagoģiskajā procesā secina, ka:

- Veicinot piederības izjūtu novadam pedagoģiskajā procesā, būtiski ņemt vērā bērnu vecumposma īpatnības;
- Bērnu uztverē jēdziens “novads” tiek asociēts ar pilsētu, kurā atrodas viņu skola;
- Skolotājam organizējot gan pedagoģisko, gan mācību procesu, svarīgi ir ņemt vērā, ka vērtības un informācija, ko bērns saņem, veidos tālāk skolēna personību, identitātes un piederības izjūtu;
- Piederības izjūtu novadam veicina gan bērna ģimene, gan skolas un novada organizētie pasākumi;

Autore piederības izjūtas novadam veicināšanai pedagoģiskajā procesā rekomendē:

- Pedagoģiskajā un mācību procesā ir jāliek lielāks uzsvars uz informāciju par konkrētā novada vēsturi;
- jāorganizē mācību ekskursijas un pārgājieni uz novada kultūrvēsturiskajiem objektiem;
- jāīrko tematiskās pēcpusdienas skolēniem kopā ar viņu vecākiem;
- mācību gada laikā katram skolēnam kopā ar vecākiem jāizstrādā informatīvi tematisks materiāls par novada ievērojamākajām vietām, notikumiem vai personām;
- Aktualizēt novada folkloru mācību un pedagoģiskajā procesā;
- Audzināšanas stundās vairāk iekļaut diskusijas par novada aktualitātēm.

LITERATŪRAS AVOTU SARAKSTS

1. **Albrehta, Dz.** *Didaktika*. Rīga: RaKa, 2001. 167 lpp.
2. **Albrehta, Dz.** *Pētīšanas metodes pedagogijā*. Rīga: Mācību grāmata, 1998. 104 lpp.
3. **Andersone, R.** *Izglītības un mācību priekšmetu programmas*. Rīga: RaKa, 2007. 202 lpp.
4. **Anspoka, Z.** *Latviešu valodas didaktika 1.–4. klasei*. Rīga: RaKa, 2007. 202 lpp.
5. **Arājs, J.** *Intereses un to veidošana skolā*. Rīga: Zvaigzne, 1976. 109 lpp.
6. **Ādlers, A.** *Individuāl – psiholoģija skolā, lekcijas skolotājiem un audzinātājiem*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2001. 176 lpp.
7. **Baltiņš, A., Raževa, A.** *Skolas un ģimenes sadarbība*. Rīga: Pētergailis, 2001. 81 lpp.
8. **Baltušīte, R.** *Skolotāja loma mācīšanās motivācijā*. Rīga: RaKa, 2006. 231 lpp.
9. **Dirba, M.** *Latvijas identitāte: pedagogiskais aspekts*. Rīga: RaKa, 2003. 137 lpp.
10. **Eriksons, E. H.** *Identitāte: Jaunība un krīze*. Rīga: Jumava, 1998. 263 lpp.
11. **Fišers, R.** *Mācīsim bērniem domāt*. Rīga: RaKa, 1990. 325 lpp.
12. **Gromska, S.** *Pilsoniskā audzināšana*. Rīga: RaKa, 2012. 60 lpp.
13. **Irbe, I., Sūniņa, V.** *Mācību priekšmetu programma 3. klasei*. Rīga: RaKa, 2005. 76 lpp.
14. **Kalniņš, A., Tūna, A.** *Es pasaulē*. Rīga: Pedagogu izglītības atbalsta centrs, 1995. 28 lpp.
15. **Karpova, Ā.** *Personība. Teorijas un to rādītāji*. Rīga: Zvaigzne ABC, 1998. 222 lpp.
16. **Kruteckis, V.** *Skolēnu mācīšanās un audzināšanas psiholoģija*. Rīga: Zvaigzne, 1978. 271 lpp.
17. **Kūlbergs, J.** *Krīze un attīstība*. Liepāja: LPA, 1998. 133 lpp.
18. **Latvijas Universitātes Pedagoģijas un psiholoģijas institūts**, *Personības pašizjūta un identitāte*. Rīga: Mācību apgāds NT, 1998. 203 lpp.
19. **Lieģeniece, D.** *Bērns pasaulē, pasaule – bērņā*. Rīga, Zvaigzne, 1992. 130 lpp.
20. **Ļubļinska, A.** *Bērnu psiholoģija*. Rīga: Zvaigzne, 1979. 383 lpp.
21. **Maļiscka, J.** *Piederības izjūta un mācību motivācija*. Rīga: RaKa, 2004. 129 lpp.
22. **Markova, A.** *Mācīšanās motivācijas veidošana skolēniem*. Rīga: Zvaigzne, 1986. 89 lpp.
23. **Maslo, I.** *Mācīšanās spēju pilnveide*. Rīga: RaKa, 2004. 129 lpp.
24. **Miesniece, A.** *Mācību saturs un tā īstenošana 1.–4. klasēs*.
25. *Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2000. 134 lpp.
26. **Piažē, Ž.** *Bērņa intelektuālā attīstība*. Rīga: Pētergailis, 2002. 318 lpp.

27. *Psiholoģijas vārdnīca*. Rīga: Mācību apgāds, 1999. 91 lpp.
28. **Puškarevs, I., Golubeva, A.** *Bērna attīstība*. Lielvārde: Lielvārds, 1999. 119 lpp.
29. **Rancāne, A., Siliņa – Jaskukēviča, G., Briška, I.** *Ziemassvētku grāmata*. Rīga: Madris, 2013.
30. **Renģe, V.** *Sociālā psiholoģija*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2002. 180 lpp.
31. **Siliņa – Jaskukēviča, G.** *Novada tradicionālā kultūra lokālās kultūrpiederības veicināšanai sākumskolā*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2011. 68 lpp.
32. **Svence, G.** *Attīstības psiholoģija*. Rīga: Zvaigzne ABC, 1999. 158 lpp.
33. **Špona, A.** *Audzinašanas process teorijā un praksē*. Rīga: RaKa, 2006. 211 lpp.
34. *Valsts pamatizglītības standarts*. Lielvārde: Lielvārds, 1999. 32 lpp.
35. **Zelmenis V.** *Īss pedagoģijas kurss*. R.: Zvaigzne, 1991. 216 lpp.
36. **Zelmenis V.** *Pedagoģijas pamati*. R.: RaKa, 2000. 292 lpp.
37. **Žogla, I.** *Didaktikas teorētiskie pamati*. Rīga: RaKa, 2001. 275 lpp.
38. **Žukovs, L.** *Ievads pedagoģijā (pamatkurss)*. Rīga: Raka, 1997. 234 lpp.
39. **Сластенин В.А.** *Методикавоспитательнойработы: Учеб. пособиедлястуд. высш. пед. учеб. заведений*. М.: Издательскийцентр «Академия», 2002. 144 с.
40. **Савина С.И.** *Внекласснаяработапоиностраннымязыкам в среднейшколе*. М.: Просвещение, 1991. 160 с.
41. **Шатилов С.Ф.** *Методикаобучениянемецкомуязыку в среднейшколе*. М.: Просвещение, 1986. 203 с.
42. **Гез Н.И.** (1982) *Методика обучения иностранному языку в средней школе*. М.: Высшая школа, 1982. 373 с.
43. **Ляэнеметс У.Л.** (1988) *О применении языковых знаний вне урока*. ИЯШ. №6, 1988, 140 с.
44. **Рогова Г.В.** *Методикаобученияиностраннымязыку в среднейшколе*. М.: Просвещение, 1991. 287 с.

Izmantotie elektroniskie informācijas avoti:

45. Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu, pamatizglītības mācību priekšmetu standartiem un pamatizglītības programmu paraugiem. [tiešsaiste] – [atsauce 20.12.2014.]. Pieejams: <http://m.likumi.lv/doc.php?id=268342#position=6971>
46. Latvijas Republikas Satversmes preambula. [tiešsaiste] – [atsauce 18.12.2014.]. Pieejams: http://lv.wikipedia.org/wiki/Latvijas_Republikas_Satversmes_preambula
47. Talsu novada mājaslapa. [tiešsaiste] – [atsauce 20.12.2014.]. Pieejams: <http://www.talsi.lv/novads>

Pielikumi

1. pielikums **Aptaujas anketa vecākiem**

Labdien, cienījamie vecāki!

Mani sauc Inese Strauta, esmu 5. kursa studente Latvijas Universitātes Pedagoģijas psiholoģijas un mākslas fakultātē. Šobrīd izstrādāju savu diplomdarbu, kura tēma ir „Piederības izjūtas veicināšana novadam sākumskolas pedagoģiskajā procesā”. Lai pilnvērtīgāk veiktu savu pētījumu, vēlos uzzināt Jūsu viedokli. Jau iepriekš Jums pateicos par sniegtajām atbildēm.

1. Vai piederības izjūta valstij, novadam un pilsētai Jums personīgi ir svarīga?
 - Jā, noteikti
 - Nē, man tas ir mazsvarīgi
2. Vai Jums ir svarīgi, lai jūsu bērņā tiktu audzināta un veidota piederības izjūta pilsētai, novadam, valstij?
 - Ja
 - Nē
 - Neesmu par to domājis/ usi
3. Jūsaprāt, kam ir jāveido šī piederības izjūta?
 - Skolai
 - Sabiedrībai
 - Ģimenei
 - Visiem iepriekš minētajiem
4. Vai, Jūsaprāt, skolā mācību procesa laikā, pietiekami tiek veicināta piederības izjūta Talsu novadam?
 - Jā
 - Nē
 - Daļēji
 - Neesmu par to informēts
5. Kādā veidā, Jūsaprāt, visefektīgāk bērņiem var ieaudzināt piederības izjūtu pilsētai un novadam?
 - Vecāku un vecvecāku piederības izjūtas pozitīvs piemērs
 - Svinīgie pasākumi, nacionāli-patriotisko svētku svinēšana skolā
 - Piedalīšanās sabiedrisko pasākumos, kuri veicina piederības izjūtu

6. Kādi pasākumi ārpus mācību procesa, Jūsaprāt, veicina bērnam piederības izjūtu Talsu novadam un Talsu pilsētai?

- Talsu pilsētas un Talsu novada pilsētu un ciemu svētki
- Tematiskas ekskursijas un pārgājieni (apceļot savu pilsētu un novadu, iepazīt dabas objektus)
- Pilsētas un novada kultūrvēsturisko objektu iepazīšana un izzināšana (bibliotēka, muzeji, pieminekļi)
- Visi iepriekš minētie

7. Vai Jūs esat gatavi piedalīties skolas organizētajos pasākumos bērnu piederības sajūtas pilsētai, novadam un valstij veicināšanā?

- Jā, labprāt
- Izvērtēšu pēc situācijas
- Mani tas neinteresē

Kurā klasē jūsu bērns šobrīd mācās

- 1. klasē
- 2. klasē
- 3. klasē

Jūs esat :

- Tēvs
- Māte
- Cits

PALDIES PAR ATSAUCĪBU!

2. pielikums **Intervijas jautājumi klases audzinātājam**

Piederības izjūta novadam – Jūsaprāt, kurā vecumā tā sāk aktualizēties skolēnam?

-Jau no paša skolas gaitu sākuma, jo tieši. klasē mācību priekšmetos tiek uzsvērtas dzimtās vietas. Ģimenes, valsts nozīme un svarīgums.

Kādas metodes un aktivitātes Jūs izmantojat pedagoģiskajā procesā, lai skolēniem veicinātu piederības izjūtu novadam?

-Ekskursijas, pārgājieni, konkursi, viktorīnas, videofilmu skatīšanās, muzeju apmeklēšana, pasākumi pilētas bibliotēkā.

Kuras no metodēm un aktivitātēm skolēniem patīk vislabāk?

-Pārgājieni, ekskursijas, kur var brīvi izpausties.

Vai, Jūsaprāt, skolēns 3. klasē apzinās savu piederību pilsētai un novadam, ja jā, tad kā?

-Apzinās, aktīvi piedalās pilsētas un skolas rīkotajos pasākumos – liek svecītes, iet lāpu gājienā, uzstājas koncertos.

Ko, Jūsaprāt, skolēns 3. klasē vispār saprot ar jēdzienu „novads”?

-Jēdzienu „novads” izskaidro – manas mājas.

Cik bieži Jūs savās stundās izmantojat materiālus par Talsu novadu?

-Bieži, vismaz 2 reizes mēnesī, atkarībā no mācāmās vielas.

Jūsaprāt, iesaistot mācību procesā piederības un identitātes izjūtas veicināšanu, pedagogs var nodot informāciju skolēnam, kas sekmētu apziņu par identitātes un piederības vērtībām? Un kā?

-Noteikti! Ar savu attieksmi pret valsti, Nekad nerunāt, neatbalstīt slikto, jo skolēni mazajās klasēs var pārprast, viņi neizprot vēl politisko situāciju, jēdzienus.

Piederības un identitātes izjūta – Jūsaprāt, kā tā var sekmēt skolēna personības veidošanos?

- Veidojot lepnumu par savu novadu, valsti un dzimto valodu.

3. pielikums **Intervija ar Talsu 2. vidusskolas 1.–3. klases skolēniem**

Intervijas jautājumi Talsu 2. vidusskolas 1. -3. klases skolēniem

1. No kuras pilsētas Tu esi?
2. Ar ko tu lepojies Talsos?
3. Ar ko Talsu pilsēta ir īpaša, tavuprāt?
4. Vai tu zini, ko nozīmē jēdziens „patriots” un, ja jā, tad paskaidro?
5. Kurās stundās tiek pieminēta pilsēta Talsi un Talsu novads?
6. Ko tu stāstītu par Talsiem cilvēkam, kurš gribētu pārvākties dzīvot uz Talsiem?
7. Kādus tu vari nosaukt pasākumus, kuri ir bijuši skolā saistībā ar Talsiem un novadu?

Anketa

Tu esi: Zēns
 Meitene

Kurā klasē Tu mācies? 1. klasē 2. klasē 3. klasē

1. Vai Tu sevi uzskati par savas pilsētas, novada un valsts patriotu?
 - Jā
 - Nē
 - Pagaidām nezinu
2. Kas Tevi visvairāk pārliecina būt par savas pilsētas, novada un valsts patriotu?
 - Mamma, tētis, vecvecāki
 - Skola, skolotāji
 - Nezinu
3. Kurš no Tavas ģimenes cilvēkiem visvairāk runā ar Tevi par piederību un lepošanos ar savu pilsētu, novadu un Latvijas valsti?
 - Tētis
 - Mamma
 - Vectētiņš
 - Vecmamma
 - Cits radnieks
4. Kurās mācību stundās skolā visvairāk runā par piederību un lepošanos ar savu pilsētu, novadu un Latvijas valsti?

☐ Latviešu valoda
☐ Matemātika
☐ Sociālās zinības
☐ Dabas zinības
☐ Klases stunda
☐ Mājturība un tehnoloģijas
☐ Vizuālā māksla
☐ Ētika

Mūzika

Sports

TALSU NOVADS

Talsu novada paugurainais reljefs ar savām īpatnībām nosaka ainavisko dažādību, turklāt tā vislabāk izteikta atklātajās, pārskatāmajās lauku kultūrainavās. Tas ir viens no Ziemeļkurzemes dabas apstākļu ziņā daudzveidīgākajiem apvidiem ar izteikti paugurainu reljefu, vairākiem nelieliem, bet dziļiem ezeriem. Lielu daļu novada teritorijas aizņem meži. Talsu novadā atrodas dabas parks „Talsu pauguraine”, Eiropas birzs, ceļotāji var izstaigāt „Skaņu takas” Mācītājmuižā, uzkāpt Ziemeļkurzemes augstākajā virsotnē - Kamparkalnā, kur uzbūvēts tornis 28 m augstumā, pasapņot Sirdsezera un Sapņezera ūdensrožu ieskautojos krastos, izbaudīt mieru un klusumu „Jāņkalnu” māju apkārtnē, ejot pa folkloras taku uzklaušīt teikas un nostāstus par seniem un ne tik seniem laikiem.(47)

Talsu novadā iekļaujas 4 pilsētas - Sabile, Stende, Talsi un Valdemārpils, 14 pagasti – Abava, Ārlava, Balgale, Ģibuļi, Īve, Ķūļciems, Laidze, Lauciene, Lībagi, Lube, Strazde, Valdgate, Vandzene, Virbi. Novada administratīvais centrs ir Talsi. Iedzīvotāju skaits Talsu novadā ir 33397.

Novadam ir sava simbolika – ģerbonis – zelta laukā ozollapu vainags, kas sastāv no 18 lapām. Ģerbonim ir savs stāsts – „*Talsu pilsēta dzīvo uz deviņiem pakalniem. Augstākajā no tiem, Tiguļkalnā, kuršu un lībiešu pēcteči stādījuši ozolu dubultapli, lai divkārs spēks dziesmām, kas dziedātas, vārdiem, kas izteikti, domām, kas domātas. Gadi gāja un 2009. gadā ozolu dubultapļa spēks pievilka vēl trīs pilsētas - Sabili, Stendi un Valdemārpili, kā arī 14 pagastus - Abavas, Ārlavas, Balgales, Ģibuļu, Īves, Ķūļciema, Laidzes, Laucienes, Lībagu, Lubes, Strazdes, Valdgales, Vandzenes un Virbu. Tik stipri pievilka, ka, jaunām saitēm siets, izveidojās ozollapu dubultvainags ar 18 lapām. No šī spēka ornamentālā saulīte Talsu seģenes stūrī iemirdzējās spožāk un zeltīja visus, kas bija kļuvuši vainagoti. Vainaga spēks ir vienībā. Vainags pats ir saules dota gaismas uzticības zīme cilvēkiem, kas to lieto. Tā Talsu novads tika pie sava ģērboņa.*” (47)

Talsu novads ir bagāts ar interesantiem muzejiem. Talsos atrodas Latvijā vienīgais Lauksaimniecības tehnikas muzejs. Vandzenē var apskatīt ugunsdzēsības muzeju. Vaidē - Slīteres mežos atrasto ragu muzeju kolekciju. Pedvāles brīvdabas mākslas muzejā pie Sabiles var apskatīt brīvdabā veidotus mākslas objektus un instalācijas, kā arī mākslinieka Ojāra Feldberga akmens skulptūras. Pedvāles Brīvdabas mākslas muzejs ir valsts nozīmes kultūras piemineklis un ietilpst īpaši aizsargājamā kultūrvēsturiskā teritorijā „Abavas ieleja”, tajā ietilpst Firkspedvāles un Briņķpedvāles muižas. Ķūļciema pagasta teritorija ietver arī Engures ezera dabas parka daļu. Iecienīta vieta ir Laumu dabas parks, kur iekārtotas vairākas specializētas dabas procesu izzinošas takas - Bišu, Augu, Sporta un Meža taka un tiek piedāvātas plašas aktīvās atpūtas iespējas - mini golfs, makšķerēšana, kā arī sveču liešana un biškopības produkcija, bet Laucienes pagasta Dienliliju dārzā jūlijā un augustā var apskatīt lielāko dienliliju kolekciju Austrumeiropā.(47)

Mani mīlie Latvijā

Audzinātāja stunda 1.-3. klases skolēniem

Mērķis

- 1) rosināt skolēnos pozitīvas emocijas;
- 2) apzināties savas dzimtas saknes;
- 3) iepazīstināt klasesbiedrus ar savu mīļāko cilvēku ģeogrāfisko atrašanās vietu.

Nepieciešamie materiāli: **Izgriezta Latvijas kontūra (var būt arī Latvijas karte), izgrieztas papīra sirsniņas (skolēnu skaits x 5) un līme. Ja audzinātājs zina, ka kādam skolēnam tuvinieki strādā ārzemēs, jā sagatavo plašāka karte.**

Stundas gaita

1. Skolēni sēž aplī. Skolotājs uzaicina katru padomāt:

Kur tavi dzīvo tuvākie radnieki?

Kad pēdējo reizi bijī ciemos?

Vai vēlies domās aizsūtīt saviem mīļajiem sveicienu? Kam? Kāpēc?

Tiem, kas paši vēlas, ļauj atbildēt uz dotajiem jautājumiem skaļi. Arī audzinātājs var pastāstīt par saviem tuviniekiem, ja skolēni nav informēti par skolotāja vecākiem, vecvecākiem, brāļiem, māsām, krustvecākiem u.c.

2. Skolēniem piedāvā izvēlēties papīra sirsniņas (ne vairāk kā 5 gab.) un uzrakstīt uz tām savu mīļo vārdus (vai iesaukas, vai radniecību, piemēram, māsa, krustmāte vai tml.).

Katrs pielīmē savas sirsniņas Latvijas kontūrai, atbilstoši tām vietām, kur mīļie cilvēki dzīvo. Skolotājs atgādina, ka, līmējot katru sirsniņu, jādomā par to cilvēku un jā sūta viņam labas domas, kā arī īsi pastāsta par konkrētā novada vēsturi.

Rezultātā izveidojas jauks plakāts, kuru var piestiprināt klasē pie sienas.

Šo plakātu skolēni laika gaitā var papildināt.

Latvijas gadadiena

Matemātikas - audzinātāja stunda 3. klasei

Stundas mērķis:

- 1) rosināt interesi par Latviju;
- 2) attīstīt sadarbības prasmes;
- 3) attīstīt iztēli;
- 4) attīstīt emocionālās un radošās spējas.

Nepieciešamie materiāli: kartons, dzijas, lentītes, līme, aplikāciju papīrs, šķēres, dabas materiāli.

Stundas plāns:

- 1) saruna par skaitļu vissenāko vēsturi;
- 2) saruna par Latvijas dzimšanas dienu;

- 3) praktiskais darbs;
- 4) īsa darbu prezentācija.

Stundas gaita.

Mazliet no vēstures.

Cilvēces attīstība nav iedomājama bez skaitļa jēdziena. Tie radās ilgi pirms cilvēks izgudroja simbolus savu domu pierakstam. Tā radās pirmās abstrakcijas, kas izpaudās tādējādi, ka skaitāmos priekšmetus aizstāja ar citiem: akmentiņiem, zariņiem, mezgliņiem. Tos savēra vai sasēja uz aukliņas (šo principu ir mantojuši mums pazīstamie skaitītkļi).

Uzdevums.

18. novembrī Latvijai ir dzimšanas diena.

Mēs iedomāsimies, ka laika mašīna mūs atmetusi tālu atpakaļ pagātnē pirms daudziem gadsimtiem. Mēs gribam pateikt tā laika cilvēkiem, kad mūsu dzimtā Latvija dibināta un cik tā ir veca 200... gadā. Kā varētu parādīt informāciju, kas sastāv no “skaitļiem”, izmantojot dažādus materiālus?

Skolēni strādā klasē pa pāriem. Nobeigumā veido izstādi, skolēni pastāsta par savu veikumu. Darba laikā skolotājs var kaut ko interesantu pastāstīt par Latvijas vēsturi, var lasīt dzeju - veltījumus Latvijai, fonā varētu skanēt atbilstoša mūzika.

Šo darbu var veikt arī laukā, lietojot tikai dabas materiālus.

Komentāri pēc stundas.

Skolēni strādāja radoši, citam skaitļi bija mezgliņi, citam dzijas pušķīši, citam skaitļu šķiras atšķirās ar krāsu, citiem ar pavedienu kārtību.

Skolēni abas mācību stundas nepiespiesti domāja un runāja par Latviju, viņu darbu izstāde par tā brīža emocijām atgādinās ilgāku laiku.

Konkurss „Mans novads un Latvija”

3. klasēm

(vārds, uzvārds)

1.Kas ir šis cilvēks? Vārds, Uzvārds.

.....

2.Kura ir lielākā Latvijas pilsēta?

.....

3.Kura ir Latvijas lielākā upe?

.....

4.Cik zvaigznes ir Brīvības pieminekļī?

.....

5.Cik novadu (reģionu) ir Latvijā? Nosauc tos!

.....

6.Kurā pilsētās atrodas šis objekts? Kā to sauc?

.....

7. Nosauc Latvijas nacionālo putnu.

.....

8. Nosauc izplatītākos kokus Latvijas mežos.

.....

9. Uzraksti vienu tautasdziesmu!

.....

.....

.....

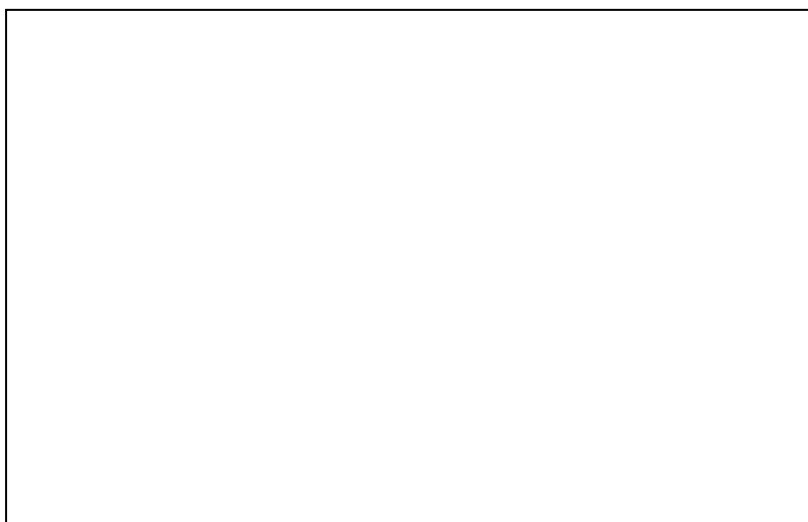
.....

.....

10. Nosauc Talsu pilsētas ezerus!

.....

11. Uzzīmē Talsu novada ģerboni!

12. Ja tu tiktu ievēlēts par Latvijas prezidentu, kas būtu pirmās 3 lietas, ko tu izdarītu? Uzraksti tās!

.....

.....

.....